

„Drága gyermekek! Ma anyai szeretettel hívlak benneteket, hogy legyetek világítótorony minden lélek számára, akik Isten szeretetét nem ismerve, sötétségben tévelyegnek. Ahhoz, hogy minél jobban világítsatok és minél több lelket vonzzatok; ne engedjétek, hogy a valótlanságok, amelyek elhagyják ajkátokat, elnémítsák a lelkiismereteket. Legyetek tökéletesek! Anyai kézzel vezetek benneteket, a szeretet kezeivel. Köszönöm nektek.” *

Rab Mária Híradó

A Hét Domb Egyesület időszakos kiadványa 5. szám 2011. október

*Nemcsak építeni szeretnénk a kegyhely jövőjét,
hanem feltárni az elmúlt 90 év történetét és megtalálni benne Mária jeleit.*

Tartalomjegyzék

Dr. Földesi Ferenc: A Jutasi Altisztképző Nevelőintézet parancsnokai.....	2
Rácz Katalin: Szent helyek, szent emberek körülöttünk	3
Tóth Zsuzsanna Sára: Veszprém - vers	3
Gaál Jenő SVD: Tóth Tihamér 1989-1939.....	4
Dr. Tóth Tihamér: Kísérő sorok a «Levelek Diákjaimhoz» számára	6
Gaál Jenő SVD: Veszprém 89. püspöke	7
„Voltam, vagyok, leszek az Egyház művésze”, Krasznai Lajos.....	9
Vitéz Káplán György: A magyarok apostola.....	10
Mindszenty József bíboros országfeljárnó imája.....	11
Börtönből börtönbe – Mindszenty megpróbáltatásai	11
Németh Éva: A várbörtön története.....	12
Dr. Földesi Ferenc: A Rab Mária-forrás és kegyhely története.....	14
Ebele Ferenc: Emlékeim Rab Máriáról	17
Dr. Paksiné Beszterdich Ildikó: Magyarpolányi Szentkút	17
Vitéz Káplán György: Korabeli cikk a háborús misékről -	18
Az Úr szőlőmunkása, Apolka nővér.....	19
Horváth Elvira: Milyenek kívánta látni a rend alapítója.....	24
Tóth Zsuzsanna Sára: Életünk állomásai - vers	25
Kövári Lászlóné: Gyermekkori emlékeim Csatárról.....	25
Köszönet a Jutasi őrmester túra segítőinek	26
A Veszprémi Kaleidoszkóp felhívása	27
Rácz Katalin: Forrás-hírek apróban.....	28
Zsámboki Zoltán: Lengyel zarándoklat Czestochowába.....	29
Horváth Elvira: Veszprém emlékhelye,.....	30
Tóth Szabolcs Tőhötöm: Rab népek futára.....	30
Dr. Földesi Ferenc: Emlékjelek az úton	31
Tóth Zsuzsanna Sára: Meditáció - vers	31
Zsámboki Zoltán: Csatárhegyi virrasztások képei	32
Kerekes Károly: Mai Miatyánk - vers.....	32

PATRONA HUNGARIE
Tóth Tihamér veszprémi püspök
részére készítette Krasznai Lajos
szobrászművész

Böjte Csaba-idézet a Rab Mária-forrás melletti fán

„Drága gyermekek! Ma arra hívlak benneteket, hogy a Szentlélek által újjászülessetek az imában és új néppé váljatok Fiam mellett.
Egy néppé, amely tudja, hogy ha elveszíti Istent, önmagát veszíti el.
Egy nép, amely tudja, hogy a szenvedések és megpróbáltatások ellenére, Istennel biztonságban van és megmenekül

A Jutasi Altis�tképző nevelőintézet parancsnokai

Dr.Földesi Ferenc

Már több írásomban is volt olvasható Markóczy tábornok neve, mint az altis�tképző parancsnoka. Úgy tűnt, hogy ő volt az a parancsnok, aki Jutast naggyá tette, aki a legtöbbet munkálkodott az altis�tképző sikeréért. Bár van benne igazság, de illik megemlíteni a többi parancsnokot is, akik szintén elismert vezetői voltak az intézetnek. Elismerte őket a város vezetése, lakossága, de tisztelte és szerette az intézet állandó állománya és a növendékek is.

Az iskola alapító parancsnoka **VAJTAFY (VASEK) Ottó ezredes** volt, aki az intézetet 1925–1926 között vezette. Budapesten született 1882. 10. 11-én, meghalt 1967. 02. 15. Sírja a budapesti Farkasréti temetőben van.

A következő parancsnok **CSILLAGH Viktor Ödön ezredes**, aki 1926. július 1. és 1929. között igazgatta az Altis�tképzőt. Csillag ezredes 1879. 10. 22-én született Pancsován. A világháborúban kapott sebesülései következtében hirtelen halt meg – éppen avatás előtt – 1930. 07. 20-án Veszprém-ben.

Őt **MATHERNY Ödön ezredes** követte, aki 1930 és 1935 között volt az intézet parancsnoka. Szurcsinban született 1882. 10. 26-án, meghalt 1955.03.29. Sírja a debreceni köztemetőben található.

1935-től már egy veszprémi kötődésű személy kerül az iskola élére: **BEÖTHY Dezső ezredes**, aki az intézet parancsnoka volt 1935 és 1938 között. Püspökladányban született 1885. ápr. 2-án, meghalt Veszprém-ben 1956. márc. 11-én. Apja Beöthy Gábor Veszprém-ben törvényszéki bíró volt. Veszprém-ben járt középiskolába. 1905-ben végzett a Ludovika Akadémián, majd hadnagyként a munkácsi 11. gyalogezredhez került. Innen a székesfehérvári 17-es honvédekhez helyezték. 1912-től a 31. honvéd (Veszprém) gyalogezred felállításától annak kötelékében szolgált az I. világháború alatt. A 79. menetzászlóaljjal, mint az 1. század parancsnoka szállt harcba az oroszok ellen. Részt vett a II. lemergi csatában (Rawaruska), 1916-ban a Stochod melletti harcokban, az olasz hadszíntéren a konstanjevicai állásharcokban, a 10., 11. és 12. Isonzó-csatákban, valamint a Montellóval szemben lévő frontszakasz harcaiban. Beosztásában volt század, zászlóaljparancsnok, ezred első segédtiszt és egyidejűleg pót századparancsnok. 1919-től csapattiszt beosztásokat töltött be. 1927-ben a Veszprém-jutasi altis�tképző tanára, 1935-1938 között ezredesi rangban az iskola parancsnoka. 1938-ban, tábornoki rangban nyugállományba helyezték. A Magyar Élet pártjának elnökeként aktívan vett részt a város közéletében, országgyűlési képviselőnek is megválasztották. A 2. világháború után nyugdíját megvonták, kitelepítették Felsőörsre. Kiténtetése között találjuk a III. osztályú katonai érdemkeresztet hadiékítményekkel, ezüst és bronz Signum Laudist, Károly csapatkeresztet, III. osztályú magyar érdemkeresztet, Háborús emlékérmét, II. osztályú porosz Vaskeresztet.

A következő parancsnok **KISKÉRY (Komornik) Lóránd vezérőrnagy**, aki az intézet parancsnoka 1938 és 1940 között volt. Ács-on született 1888. június 2-án, meghalt Balatonfüreden 1965. október 23-án. Apja neve: Kiskéry Emanuel (Manó) — uradalmi mezőőr, anyja Csernó Melinda. A hadapródiskolát 1902-1906-ban végezte Nagyváradon, ezt követően hadapród tiszthelyettesnek nevezték ki. 1907-ben hadnagy, az első világháborúban előléptették főhadnaggyá, majd századosnak. Ezredesnek 1936-ban léptetik elő, majd új beosztásában kapja meg a tábornoki csillagot. 1906-1913. között a székesfehérvári m. kir. 17. honvéd gyalogezred tisztje, majd a Veszprém 31. gyalogezred megalakulásától annak feloszlataáig tisztikarának tagja. 1916-ban hadifogságba kerül a keleti fronton folytatott harcokban, ahonnan 1920-ban szabadul. Rövid ideig újra a 31. gyalogezred tisztje, majd különböző beosztások betöltése után 1938. augusztus 1-től 1940. augusztus 1-jéig a m. kir. „Kinizsi Pál” csapattisztképző iskola parancsnoka. Ezután a VI. hadtest közigazgatási vezetője, illetve a 6. honvéd kerület parancsnoka. 1942. május 1-jével nyugállományba helyezik. 1950-ig gazdálkodó, 1950-1957. között alkalmi munkából él, napszámos. 1957-től éjjeliőr.

Vitéz MARKÓCZY János altábornagy talán a legismertebb és a legtöbbet idézett parancsnoka volt a Jutasi Intézetnek. A parancsnoki beosztást 1940. augusztus 1. és 1944. március 1. között töltötte be. Nagyszebenben 1890. 03. 17-én született, meghalt Zürichben 1956. 03. 26-án. Tanulmányait a nagyszebeni hadapródiskolában kezdte, ahol 1908-ban végzett. Ezután következett Bécsűjhelyen a cs. és kir. Katonai akadémia, majd 1920 és 21 között a Hadiakadémia. Jól beszélt németül (tökéletes), franciául (jól), románul (jól), de megértette magát angol és olasz nyelven is. Katonai előmenetele töretlen volt. Zászlóssá 1908. 08. 18-án nevezték ki, a hadnagy csillagot 1911. 09. 1-jén kapta meg. 1939. 05. 1-jétől ezredes, vezérőrnagy kinevezését 1942. 10. 1-jén, altábornagyi előléptetése 1944. 09. 11.-i dátummal jelent meg a közlönyben. Szolgálati beosztásai: 1911. 08. 18 és 1917 között a cs. és kir. 69. gyalogezred tisztikarának tagja. 1917-ben néhány hónapig vezérkari tanfolyami hallgató, majd a közös 16. gyaloghadosztály vezérkari tisztje. 1918. és 1919 között: 5. székely hadosztály, vezérkari szolgálatot teljesítő százados a székely hadosztálynál. Debrecennél román hadifogságba kerül, internálják. 1919–1920. között miskolci hadosztály-parancsnokságon teljesít szolgálatot. Hadiakadémiai tanulmányok után a 6. vadászandár parancsnokságon beosztott vezérkari őrnagy helyen, majd a 11. honvéd gyalogezred, a 7. gyalogezredeknél teljesít katonai szolgálatot. 1928. 09. 1-jétől 1932. 08. 1-jéig a Ludovika Akadémián szolgálati szabályzat tanár. 1932-től újra csapatszolgálat a Vácott a m. kir. „Damjanich János” 1. kerékpáros zászlóaljnál parancsnokhelyettes, majd parancsnok. Közben 1935-ben törzstiszti tanfolyamot végez Franciaországban. 1937-től a törzstiszti tanfolyam tanára, Budapesten, majd 1939. 10. 1-jétől az 1. gépkocsizó dandár parancsnokhelyettese. 1940. 08. 1-jén nevezik ki a Veszprém-Jutasi „Kinizsi Pál” honvéd tiszthelyettesképző iskola parancsnokának, amit 1944. 03. 1-ig tölt be. Ezután a Vezérkar Főnökség törzssosztályán kapott beosztást, ahol a honvéd kiképzés vezetésével bízták meg. Négy hónapig a 24. gyaloghadosztály parancsnoka Ungváron, néhány hónapig gyalogsági főfelügyelő, a VII. hadtest parancsnoka és vezénylő tábornok. 1944. 11. 16. és 1945. 01. 1. között a honvédség gyalogsági felügyelője, majd a Belügyminisztériumba vezénylik, ahol Németországba való áttelepülési osztályvezető. 1945. szeptemberében amerikai hadifogoly, majd haláláig az Oerlikon gyár katonai tanácsadója Svájcban. Több kiténtetéssel rendelkezett. Így Magyar Érdemrend középkeresztje csillaggal, Magyar Érdemrend tisztikereszt, Kormányzói dicsérő elismerés kardokkal (3 alkalommal), Tiszti kereszt, 2. o. német Vaskereszt, Károly csapatkereszt, Sebesülési érem I sávval. A felsorolt kiténtetése mellett szükséges megemlíteni díszpolgári címét is, amit Balatonszőlőstől kapott áldozatos munkájáért. Az átadásról tudósított az 1943. március 3-i Veszprémi Hírlap. Emellett Dr. Czapik Gyula veszprémi megyéspüspök 1942-ben a „Pro Ecclesia et Pontifice” pápai kiténtetésre is felterjesztette. Sajnos a háború –, illetve a Szentszék semlegességi politikája – megakadályozta, hogy megkapja ezt a kiténtetést.

Vitéz Markóczy János vezérőrnagy áthelyezése és Tóth Imre ezredes kinevezése közötti időszak alatt **BECSEY Dezső alezredes** megbízott parancsnok vezette az iskolát.

Vitéz TÓTH Imre ezredes 1889. október 19-én született Gyömörén. 12 gyermekes zsellér családból származott, önjerejéből került tiszti beosztásba és érte el a parancsnoki beosztást. Az első világháborúban tanúsított helytállásáért arany vitézségi érmet kapott. 1944. július 1-jétől 1945. április 23-ig az iskola fogságba eséséig a M. kir. „Kinizsi Pál” honvéd tiszthelyettesképző intézet parancsnoka.

TÓTH ZSUZSANNA SÁRA: VESZPRÉM

Régi város, a várban ódon falak;
múltról mesél a völgyben a Séd patak,
Legenda lépked a vén fenyők mélyén,
Koppány kísért a sziklák meredélyén.

Felnégyelt testét újra összerakja,
kürtjét keresi, seregét kutatja.
István hangját dörghi a bakonyi szél,
egyre azt süvölti: „Testvér mit tettél?”

– Népünkért tettem, de kardod villogott;
– Hidd el, értük lettem én is gyilkosod!
– Lázadók átka örökre elkísér,
magyar ölt magyart, s ömlött a honfi vér.

István gyermekét veszti vadászon,
s örökös nélkül maradt a magyar trón.
Óh Árpádok hős népe mi lesz veled?
A trónodért túl sokan versengenek.

Első királyunk Tehozzád esedez,
– Boldogasszonyunk! – a koronánk Tied.
Jót akartam, de ontottam Koppány vérét,
Nagyasszony! Töröld el lelkemnek vétkét.

Megszelídült e táj, harci kürt nem zeng,
csak az esti szél susog, múltból mereng.
A kis patak tud mindent és csobog,
míg fodrában fürdenek a csillagok.

Nézem e tájat, szeretem városom,
ma hangverseny zúg az ősi várfalon.
Modern, nagy, de mégis oly egyedi lett;
itt mesél a szél, és suttoznak a hegyek.

SZENT HELYEK, SZENT EMBEREK KÖRÜLÖTTÜNK

*Isten nem kivételez, és minden embert körülvesz égi jelekkel,
szent helyekkel, szent emberekkel. Körülnéztünk...*

SZENT HELYEK

Ilyen szent helye Veszprémnek a Csatári kápolna. Ezen a nyáron meghirdettük a Kármelhegyi Boldogasszony ünnepének előestéjén, július 15-16-án, egy egész éjszakás virrasztást a Csatárhegyen álló kis kápolnában. A Veszprém fölötti dombról nagyszerű kilátás nyílik a közeli város esti fényekre. Alatta terül el a csatári rét, amelyről a hagyomány azt tartja, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt itt vívta meg döntő ütközetét Koppány vezér serege ellen. Ezért ez a hely a keresztény hit védelmének a jelképe is.

A 12. században a keresztes háborúk idején az Európából érkező zarándokok a Kármel-hegy völgyében telepedtek le, s itt kezdték meg remete életüket. A remetesség kialakulása e hegyhez fűződik. Azért választották azt a helyet, mert Illés próféta ott mutatta be égőáldozatát, hogy a hitetleneknek bebizonyítsa, az Úr az egyetlen és igaz Isten. A magányosan élő remeték kápolnát emeltek, s naponta misét tartottak Szűz Mária tiszteletére...

A párhuzam adott. A mi Csatár-hegyünket is egy remete, Hilarius tette szent helyé a 18. században. Felfedezte a különleges békét és nyugalmat, amelyet a hegy áraszt, s ide költözött. Adományokból felépítette a Csatári kápolnát, amelyet Szent Kereszt tiszteletére szenteltek fel. A hátralevő életét itt élte le, ide is lett eltemetve az oltár alá. A Csatári kápolna búcsújáró-helye lett a környező népeknek.

Hol is lehetne nagyobb égi segítséggel imádkozni Veszprém kereszténnyé válásáért, mint ezen a helyen? Akik ott voltunk, biztosak vagyunk benne, hogy lesz folytatása – a Csatári kápolna az imádságos virrasztások szent helye lesz...

SZENT EMBEREK

Ezek a virrasztások jók voltak az okulásunkra is, hiszen keresgettük és összeszedtük a legszebb magyar imákat, énekeket a magyarságért. A Magyarok litániája felsorolja az összes magyar szentet és mindazon jeles személyeket, akiknek a boldoggá avatása napirenden van. Közöttük a közelmúlt történelmének valódi hús-vér alakjainak nevével találkozhattunk, s nem egynek volt kapcsolata városunkkal, Veszprémrel.

Köztük két egykori veszprémi püspök is van. Tóth Tihamér és Mindszenty József. Mindszenty József neve jól ismert, de mit tudunk Tóth Tihamérrel? Az 1939-ben elhunyt püspök jelentőségét és rendkívüli hatását elismerve éppen Mindszenty kezdeményezte a boldoggá avatási eljárását. Tudunk-e arról, hogy a maga korában milyen nagy hatást gyakorolt erkölcsstanító könyveivel az ifjúság nevelésére? Ki gondolná ma, hogy a meglehetősen szigorú, magas erkölcsi mércét felállító írásai mennyire népszerűek voltak még a negyvenes évek végén is és hogy a fiatal fiúk kézzől kézre adták sok kötetes erkölcsstanát, amelyek egy életre szóló eszményképet állított eléjük? Ezek a fiúk a harmincas-negyvenes években éltek kamaszkorukat, ők tették ki a világháborúban harcoló magyar hadsereg derékhadát - ma már a legfiatalabbak is a nyolcvanas éveikben járnak. Milyen nagy respektje volt akkoriban az önmagát, a vágyait fegyelmezni tudó embernek, s hogy mennyire hittek az önmérséklet, önmegtagadás és önuralom felszabadító erejében! Talán ezt megismerve jobban meg tudjuk érteni a Rab Mária forrást önkéntesen építő-szépítő jutasi altiszt növendékek lelki világát, életfelfogását, egymáshoz és a feladatokhoz való hozzáállását is.

Gaal Jenő SVD verbita szerzetes hosszú évtizedekig élt Dél-Amerikában, Paraguayban és látványos eredményeket ért el a többi katolikus atyával együtt a latin-amerikai népek megtérítésében. Missziós tevékenységét idehaza folytatta a 90-es évektől, s úttörő szerepe volt a cursillós evangelizációs mozgalom beindításában hazánkban. E mozgalom indított el sok emberben készletet az Isten felé építő közösségi munkára, és sok lekötött szellemi energiát felszabadított Mária országának építésére, így a magyarországi Mária Rádió, Mária út mozgalom is közvetve ennek a mozgalomnak köszönhető. Én magam e cursillós mozgalom révén ismertem meg Jenő atyát, akinek szava mértékadó és irányító az értekeink között. Dél-Amerikából hazatérve Jenő atya rácsodálkozott arra a tudatlanságra, amely Tóth Tihamér püspök személyét itthon körülveszi, s ez sarkalta írásra a veszprémi püspökről, amely ismeretterjesztő sorozat a Mária Rádióban is elhangzott. Nagy örömmel fogadtuk írását a püspök veszprémi életéről a Rab Mária Híradó számára, amellyel Veszprém köztudatába viszszahozzuk azt a szent embert, akire méltán lehet büszke az egész város.

Rácz Katalin

*Napfelkelte Veszprém felett
a Csatári kápolnától 2011. július 16-án*

TÓTH TIHAMÉR 1889-1939

GAÁL JENŐ SVD (Societas Verbi Divini)

Puskást és Mindszentyt idehaza jól ismerik. Ugyanakkor Tóth Tihamért teljesen elfelejtették. Az 1895–1945 közti korszak három legmeghatározóbb alakja Prohászka Ottokár és Bangha Béla és Tóth Tihamér. Az utóbbi volt a legnépszerűbb és a legismertebb. Sőt külföldön valószínű a legismertebb magyar volt. Még a napokban olvastam, ha az ember az öregeket megkérdezi Spanyolországban, Tóth Tihamér neve ismerős legtöbbször.

Dél-Amerikában majdnem minden plébánián találkoztam nevével. Gyerekkoromban olvastam Tóth Tihamér pár könyvét. Amerikában meg legtöbb plébánián jelen volt könyveinek sorozata. Ott sokkal jobban elterjedtek, mint idehaza. Ha tudták rólam, hogy magyar vagyok, elsőnek azt mesélték, hogy milyen könyvet olvastak Tihamér atyától. Híre az egekig ért.

Mennyire híres volt, abból is látszik, hogy 1992-ben Foz de Yguazu püspöke két helyre akart elmenni, mikor Kőszegre látogatott: Mindszenty és Tóth Tihamér sírjához. Az elsővel nem volt baj, viszont Tóth Tihamér sírjáról akkor kaptuk meg az adatokat Veszprémből, amikor már hetedhét határon is túl volt.

A cursilloban sokat dolgoztam. Feltűnt, hogy a cursilloban mennyire jelen van Tóth Tihamér szelleme, és bizonyos előadásrészek teljesen megegyeznek Tóth Tihamér írásaival. Kutatásaim felderítették az összefüggést.

Ki volt Tóth Tihamér?

1889-ben született Szolnokon. Édesanyja 31 évesen özvegy lett. Tihamér a szolnoki és egri gimnáziumban tanult. A teológiát a pesti egyetemen hallgatta, majd másfél évet a bécsi egyetemen töltött.

Az idén volt száz éve, hogy Tihamért papá szentelték (június 27). Ezután Heve-

sen és Gyöngyösön volt káplán. 1913-ban az egri szeminárium prefektusa. A nyarat a cserkészek között szokta tölteni. 1914-ben a frontra vezényelték. 15 hónapot töltött a déli és az orosz fronton.

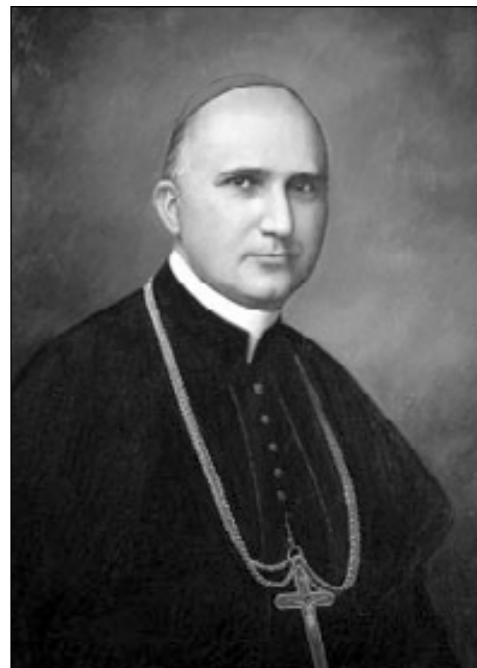
A fronton határozta el, hogy életcélja nem a tudomány, hanem az ifjúság nevelése lesz. Betegsége miatt 1915-ben véget ért frontszolgálat. Hazatérve megalkotta az *Egri Katolikus Egyházi Tudósítót*. Ettől kezdve haláláig tollával és szavával az egyház szolgálatában állt.

1918-ban a Központi Szeminárium prefektusa. A háború utáni időkben kezdte el az ifjúság aktív nevelését. Megjelenik *A tiszta férfiuság*, a *Ne ígyál* és a *Dohányzol?* könyve. A holland segítőprogram keretében az éhező magyar gyerekek százait vitte Hollandiába. Ő kísérte el őket.

A tiszta férfiuság című könyv által országos hírvé vált. Mikor a száműzött királyi család a hercegprímástól magyar nevelőt kért Habsburg Ottó trónörökös számára, a hercegprímás Tóth Tihamérra gondolt. Ő azonban elutasította a kérést. Ifjúsági könyveivel a jellemnevelést szolgálta. *A művelt ifjú* 1924-ben, *A jellemes ifjú* pedig 1925-ben lát napvilágot.

1921-ben korát megelőzve jelenik meg „*A drótnélküli telefon az ige hirdetés szolgálatában*” írása. Magyarországon a rádiózás 1893-ban kezdődött, még hozzá telefonon. Mikor Tóth Tihamér cikkét írta, hazánkban még senki sem hallott a rádióról, és nem is vették komolyan írását. Hobbinak számított, hisz a telefon is ritkaság volt. Gyerekkoromban olvastam, hogy az apa úgy magyarázza meg fiának, hogy mi a telefon: „Képzeld el egy kígyót. Rálépsz a farkára Budapesten, és az Bécsben harap meg valakit.” De két hónappal a magyar rádió megjelenése után, 1926-ban január 31-én valóra vált Tóth Tihamér álma a drótnélküli telefonról. Európában először ő mondhatta szentbeszédét rádión keresztül. (Pontosan 80 évvel később, hasonlóan januárban indult el a Mária Rádió is.) Az első esztendőben *Krisztus királyságáról* tartott sorozatos szentbeszédet, majd a *Tízparancsolatról*, utána a *Hírszegegyről*. Az utolsó sorozat a Miatyánkról szólt.

1929-ben ő tartotta a budapesti Mátyás-templomban a Szent István-napi ünnepi prédikációt. Hallgatói között volt a spanyol Sancho Antal kanonok Mallorcáról. Ő vezéregyéniség volt az ottani papság körében. Azok közé tartozott, akik később a cursillót létrehozták. Mivel Sancho kanonok atya

Tóth Tihamér veszprémi püspök

megtanult magyarul, vállalkozott rá, hogy spanyolra fordítja és kiadja Tóth Tihamér könyveit. Tehát Tihamér atya könyvei a cursillo alapító papság között kezdte spanyol terjedését. Sancho fordításai sokkal jobban elterjedtek a spanyol nyelvterületen, mint az eredetiek idehaza.

1931-ben Tóth Tihamér a Központi Szeminárium rektora. Fontos esemény életében az 1938-as budapesti Eucharisztikus Világkongresszus. Ő volt az egyetlen magyar egyházi szónok, aki a kongresszus első nagy nyilvános gyűlésén, május 26-án beszédet tartott. Négy nappal később, május 30-án XI. Pius pápa veszprémi segédpüspökké nevezte ki. Mikor 1939. március 3-án meghalt Rott Nándor, Tóth Tihamér Veszprém püspöke lett. Igaz, alig két hónapig. A téli influenzajárvány Tóth Tihamért megfertőzte. 1939 húsvéthétén még megtartotta szentbeszédét a rádióban, de pénteken ágyba kényszerült. Felvette a betegek szentségét. Legnagyobb örömét a Szentatya áldása jelentette számára, amelyet az apostoli nuncius hozott el neki. Május 5-én halt meg. A Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra. Ötven évet élt.

1946-ban Mindszenty bíboros felállította a boldoggá-avatási bizottságot. A bizottság, miután áttanulmányozott több mint 1500 oldalt, 29 oldalon foglalja össze Tóth Tihamér életét és jellemét. A kis Tihamér, írja a dokumentum, már hét éves korában ministrált, harmadikos gimnazista korában házuk egyik helyiségét kápolnának rendezte be, ahol miséhez öltözködött és testvéreinek „miséztetett” nagy áhitattal. Imára ragadta testvéreit és osztálytársait.

Soha senkinek nem okozott kellemetlenséget. Év végi jellemzése szerint: „Vallási

Frontszolgálat az I. világháborúban

„Őszinte, kellemes, művelt ifjú...”

gyakorlataiban: igen ájtatos, elméje: nagyon jó, magatartása: megfontolt és csendes, erkölcsi: dicsőre méltók, munkájában: nagyon szorgalmas. Különleges megjegyzés: őszinte, kellemes, művelt ifjú, a legvégső-kig tartja a fegyelmet.” Hevesi kápláni korában plébánosa így jellemezte: „Még ilyen káplánt nem láttam. A fellegekben jár, de ha szentmise után kijön a templomból, már várják az emberek, asszonyok, gyerekek — sétál velük.” Az emberek körülvették, és tanácsát, vigasztalását kérték. Tóth Tihamér a pedagógia fogalmát így határozta meg: „a Krisztushoz való lelki vezetés művészete.” Fő feladatának tartotta íróasztala mellett és a szószéken egyaránt, hogy a diákokat, kispapokat és a felnőtt társadalmat Krisztushoz vezesse, - írja a dokumentum.

Tóth Tihamér, - folytatja a jellemzés - a modern lelkipásztor aszkézisét a prédikációra való készülésként látta. Sokszor beteg, féllábon állva beszélt a szószéken. Csak a lelkek ügyéért fáradt, a maga egészségéről megfeledkezett. Képes volt arra, hogy a természet szépségein keresztül diákjait és hallgatóit az Isten ismeretére vezesse — áll a boldoggá avatási per anyagában. Mint diák a nyári vakációban minden nap hallgatott szentmisét, minden nap áldozott, minden nap buzgón imádkozott és elmélkedett. Sértő vagy türelmetlen szót senki sem hallott tőle. Öccseit és játszótársait ministrálni tanította, elvitte az adventi hajnali misékre. Egész életével azt hirdette, hogy a földi örömeik uulandók és egyedül Istenért érdemes élni. Minden egyes szentmiséje prédikáció volt, hitvallás, mely nem szavakkal, hanem a legszentebb titoknak átérzésével hatott. Elvegyülve a fiúk életében, játékaik és szórakozásaik közben szavával és példájával szinte észrevétlenül vezette őket a természetfeletti élet szeretetére.

Naponta több pénzesutalványt küldött

szét diákoknak lelkigyakorlatra, tandíjra és ruhára. A diákokon kívül kispapokon és felnőtt híveken is segített anyagilag, szól a róla szóló jellemzés. Soha senkit meg nem szól, társairól mindig csak jót mondott.

Egész életében nem dohányzott, és nem fogyasztott szeszest. Mindennemű szórakozást (színház, mozi) megtagadott magától. Sohasem kártyázott, nem járt társaságba. A boldoggá avatási per szerint életének legnagyobb önmegtagadása az volt, hogy — bár szerette a magányt — mégis szívesen hozta áldozatul idejét, hogy diákjaival lehessen vagy a lelkek üdvét szolgálja. Mozdulataiban, testtartásában, evésében, beszédében, társalgásának tartalmában mindig fegyelmezett, halk, diszkrét és mértékletes volt. Senki soha nem hallott tőle megfontolatlan vagy hangos szót, senki soha nem látott nála elhamarkodott mozdulatot, senki soha nem tapasztalta nála, hogy önuralmát elvesztette volna. A peranyaga leírja, hogy a Szentatya iránt különös tisztelettel viseltetett. A Szentatyának mindig elküldte új könyveinek egy példányát.

Ruházatában, étkezésében, lakása berendezésében igénytelen volt. Könyvei kiadásából nagy jövedelemre tett szert. Ezt nem saját kényelmére fordította, hanem, hogy diákjait és kispapjait anyagilag segíthesse. A per anyaga szerint *A tiszta férfiúság* című könyvéhez hasonló világirodalmi siker sem másféle magyar könyv, de más hasonló magyar vagy külföldi jellemnevelő munka nem aratott. Ez a könyv 1947-ig több mint húsz nyelven és több mint kétszáz ezer példányban jelent meg. Hatására a világon mindenütt történtek csodás megtérések.

Jelenlétében a legkisebb kétértelműségnek sem volt szabad elhangzania. Szobájában női látogatót soha nem fogadott. Püspök korában még sógornőivel sem volt hajlandó egy autóban székvárosában mutatkozni. Diákjainak, kispapjainak és papjainak sohasem beszélt önmagáról, hallgatói sohasem hallották önmagára hivatkozni. Püspök korában az Angolkisasszonyok templomához érkezve reggel hat óra előtt minden nap segített a tejesembernek leemelni és a kapu alá vinni a kannákat.

A perirat utolsó fejezete a nyolc Tóth Tihamérnak tulajdonított csodás eseményt tartalmazza. Belföldi és külföldi levelek, napilapok és folyóiratok tanúsítják, hangsúlyozza a dokumentum, hogy szerte a világon szentéletű embernek tartották. „A neve fogalom, irány, célkitűzés. Ravatalához ezrek zarándokoltak, és halála után az első pillanattól kezdve elkezdtek hozzá imádkozni a hívek, fejezi be a dokumentum Tóth Tihamér jellemzését.

Mikor idehaza 1948-ban az iskolákat államosították, külföldön terveztek lehetőséget a magyar diákok számára. A mai leuveni

Collegium Hungaricum gondolata ekkor született és Collegium Tihamerum néven szándékozták hívni, a boldoggá avatás előtt álló Tóth Tihamér után. De a boldoggá avatási eljárását 1948 után nem folytathatták. Mindszenty kezdte a pert, és ő börtönben volt. Már nem foglalkozhatott az Egyház a reakciós Tóth Tihamérral, aki egész életében a kommunizmus világnézete ellen küzdött. Magyarországon a Tóth Tihamér-ügy az 1950-es évektől mostanáig a feledésbe merült.

Pedig Tóth Tihamér könyvei magyar nyelven 1938-ig összesen hetvenhét kiadást értek meg, világszerte pedig a kiadások sok százra tehetőek. Százhuszonhat a száma a spanyol kiadásoknak. Spanyolországban és Dél-Amerikában máig a legkeresettebb munkák közé tartoznak a veszprémi püspök írásai. Művei annyira a hivatalos spanyol valláserkölcsei nevelés alapkövei lettek 1970-ig, hogy a történészek „spanyol Tóth Tihamér jelenség”-ről írnak. A spanyol ifjúság legkedvesebb könyve lett *Krisztus és az ifjú*. Még 2004-ben is kiadták Tóth Tihamér néhány könyvét Spanyolországban, és Lengyelországban is 2001-ben és 2002-ben. A német nemzeti könyvtárban ma is 43 tétel szerepel neve alatt.

Mikor Mindszenty börtönbe került, az egyház nem akart saját helyzetén azzal rontani, hogy a rendszer egyik ellenségét boldoggá avatják. Ma viszont mégis megdöbbenő, hogy 70 évvel halála után már alig ismeri valaki Tóth Tihamért. Ez érthető, mert a pártállami cenzúra miatt lehetetlen volt a Horthy-korszak objektív kutatása. Tóth Tihamér tanításával nem lehetett dicsőíteni sem az iskolák államosítását, sem a szerzetesek elűzését, sem a padlások lesöpörését. Aki nem akart hazudni,

csak az a választása maradt, hogy ne írjon. Így nem keletkezhetek hiteles tényfeltáró munkák.

Ebben az időben ezen az emberek nagyságáról csak ellenfeleik voltak meggyőződve. Ők nem tudták megbocsátani, hogy 1918-ban az ő eszméik tették sikertelenné a kommunizmus győzelmét. A pártnak 27 évet kellett várnia, míg a kommunizmus rendszere győzött a keresztény kurzus ellen.

Ezeket a vezéralakokat a nép ellenségének, antiszemitának, elnyomóknak, kizsákmányolóknak bélyegezték. Így aki nem akarta létét kockáztatni, nem állhatott ki e papok megvédésére.

Tóth Tihamér úgy ment be az újabb nemzedékek köztudatába, ahogy az Életrajzi lexikon írja: „a Horthy-rendszer támogató klerikalizmus egyik legismertebb ideológusa volt.” Hisz az állam és az egyház összefonódásának korszakában (1920 után) Tóth Tihamér világszemléletét a hivatalos politika elismerte, és támogatta is.

Rosszabb volt Banga Béla megítélése az Új Magyar Lexikonban: „hírhedt jezsuita, az 1919-i ellenforradalom gyűlölködő agitátora, a Horthy-fasizmust támogató katolikus klérus irányítása alatt működő Sajtóvállalat egyik

Tóth Tihamér síremléke a Kerepesi temetőben

megalapítója”.

Voltak súlyosabb jellemzések is: „Bangha páter a legfertelmesebb gonosztevők közül

való. Ez a papi ruhába bújó vadállat a legféktelenebb felekezeti uszító és sok-sok gyilkosság értelmi szerzője. Vezére volt annak a hordának, amelyik végigpusztított Magyarországon, halomra ölte az ártatlan szegény munkásembereket és zsidókat.”

Mert sokszor elhangzottak ezek a vádak, belekerültek az egyház tagjainak öntudatába is. A fordulat óta azonban már eltelt 22 szabad év, ezért érthetetlen, hogy a magyar egyház nem tudott még megbirkózni a történelmi maradványokkal. Ebben Székesfehérvár kivétel, ott dicséretes Prohászka-kutatást folytatnak. Hogy Veszprém nem követte Székesfehérvár példáját, érthető. Tóth Tihamér csak két hónapig volt ott püspök, míg Prohászka 22 évet töltött székhelyén.

Csak kevesen említik annak a veszprémi püspöknek a nevét, aki néhány évtizeddel ezelőtt lázban tartotta nemcsak a magyarokat a trianoni határokon belül és kívül, hanem lényegében egész Európát, sőt az egész egyházat is.

Mégis él, és ércnél maradandóbb emléket emeltek neki a cursilloban, mikor sok tízmillió embernek közvetítik tanítását. De ez olyan emlékmű, mely csak szellemét képviseli, de nincs ráírva a neve.

DR. TÓTH TIHAMÉR:

KÍSÉRŐ SOROK A „LEVELEK DIÁKJAIMHOZ” SZÁMÁRA**

Fiam!

Íróasztalomnál sokszor ülnek mellettem diákok.

Alig nyílik meg az iskolai év, nálam is megkezdődik a fiúk látogatása. Az újabbak félénken kopognak be, a régebbi ismerősök bátrabb örömmel.

Leülnek az asztalomhoz és csendes szobám nesztelenségében felpattan egy ifjú léleknek ezernyi lakattal elzárt kincses birodalma.

Mikor előadják apró bajaikat (amelyeket azonban ők végtelenül lesújtóknak látnak), mikor elsíriék ezernyi picinyke fájdalmukat (de amiket ők halálosan komolyan vesznek), mikor tenyerembe helyezik fiatal lelküket nagy viharaival, mély problémáival és aztán tágra nyílt szemük mohó szomjúsággal mondja: adj tanácsot, mit csináljak? – ilyenkor, ezekben az ihletett percekben tanultam én megismerni, hogy minden egyes fiúnak lelke felmérhetetlen kincsű gyémántbánya, beláthatatlan fejlődést magában rejtő jövődó ígéret, amelynek helyes kifejlesztéséhez nekünk, felnőtteknek hozzájárulhatni nemcsak szent kötelességünk, hanem nagy megtiszteltetésünk is.

Akik a fiatalsággal nem foglalkoznak, nem is sejtik, hogy a ti lelketek fejlődése, forrása, fiúk, mennyi tömérdek kérdést, vergődést, elcsuszamlást és – bizony végleges elsüllyedést is hozhat magával és hogy az élet tavaszának viharában mennyire rászorul lelketek sajkája egy biztos, megedzett kéz eligazító kormányzására!

Mikor ilyenkor elpanaszolt küzdelmeitekhez erőt adni akartam, és viharzó lelketeket csendesíteni, kételkedésekben tanáccsal segíteni, hínárból kivergődéseitekhez erős kezet nyújtani, úgy rémlett előttem, mintha nemcsak az az egy tanítványom ült ott, hanem lelkemnek szegeződnek ezernyi ezer fiú átható szempárja, kik szerte az országban ugyanilyen komoly kérdésekkel birkóznak, de akiknek válaszáért, vigaszért, tanácsért, felvilágosításért talán nincs hová fordulniuk és így magukra hagyatva kell megvívniuk a kritikus ifjú évek nehéz küzdelmeit.

A «LEVELEK DIÁKJAIMHOZ» ebből a gondolatból keletkeztek. Ez adta meg nekem az eszmét ezekhez a könyvekhez.

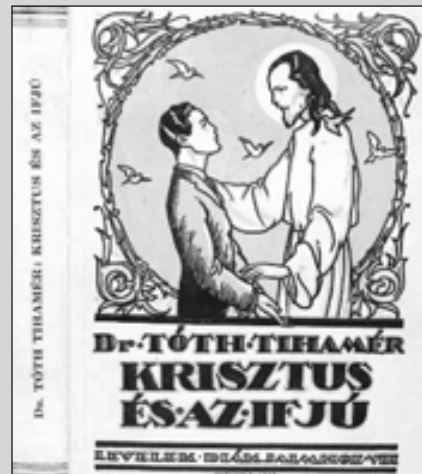
Tudom ugyan, hogy a holt, nyomtatott betű sokat elvesz az élő szó hatásából; de talán mégsem lesz egészen haszon-nélküli, ha azokból a gondolatokból, melyeket diákjaimmal megbeszélni szoktam, néhány könyvet részre összeállítok.

Nem tudom, hogy hívnak. Nem tudom, hová jársz iskolába: gimnáziumba, reálgimnáziumba, reálba, polgáriba, kereskedelmibe, tanítóképzőbe vagy szakiskolába, vagy talán egyetemre. Csak egyet tudok rólad. Azt, hogy diák vagy, magyar diák, aki lelkedben a nemzet jövődó sorsát hordozod, akinek igenis komoly problémái vannak, és akinek kételyeire komoly választ adni legszentebb kötelességünk. Mert nincs magasabb feladat az életben, mint az igazság örök forrásaiból nyújtani a szomszagos lelkeknek. Országot alapítani nem lehet nagyobb érdem az emberiség előtt, templomokat építeni nem lehet kedvesebb Isten szemében, mint tanácsainkkal a romlás-tól megvédeni egyetlenegy ifjú lelket is, országunknak ezt a legfőbb reménységét, Istennek ezt az «élő templomát».

E könyvek valamennyi betűjét a lelked iránt érzett nagy szeretet írta és az a meggyőződés, hogy egy fiatal lelket magasztos eszményekkel megtölteni örök értéket magában hordozó feladat. Ez a szeretet megérdemli, hogy te is komolyan fontold meg, amiket e könyvekben olvashatsz; és aztán ha valamit nem értettél meg belőlük, ha valamiben még felvilágosításra szorulsz, ha valami megjegyzésed lenne, és főleg ha e gondolatok jó elhatározásra segítettek: írd meg azt nekem (Budapest, IV., Prohászka O. utca 7.). Mert fáradozásaimra a legnagyobb jutalom az lesz, ha e sorok által csak egyetlenegy fiút is el tudott igazítani és csak egyetlenegy ifjú lelki fejlődését is a helyes úton tudta tartani e könyveknek téged ismeretlenül is üdvözlő

szerzője.

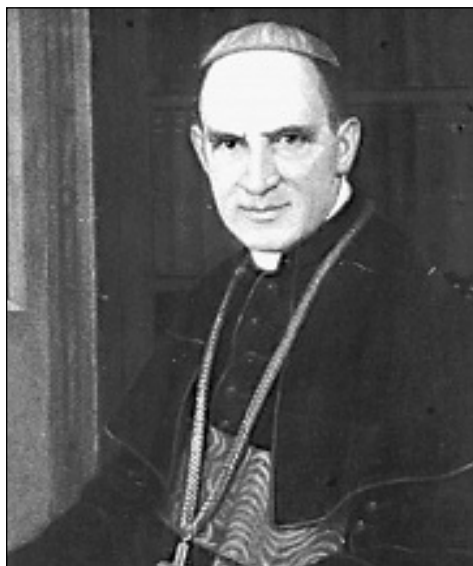
****A tizennegyedik kiadás belső borítóján: Ennek a könyvnek beszerzése az Országos Ifjúsági Irodalmi Tanács 4/1924. számú rendelete értelmében az ország valamennyi középiskolájára kötelező.**

VESZPRÉM 89. PÜSPÖKE

GAÁL JENŐ SVD

Tóth Tihamér 1938 májusában kapta meg püspöki kinevezését. A következő szombaton Rott Nándor veszprémi püspöknél tisztelgő látogatást tesz. Rott püspök szeretettel fogadja: Nevem napján küldötte az isteni gondviselés. Jöjjön, és ha hibákat lát, halálom után javítsa ki.

Rott Nándor veszprémi püspök

A szentelést június 29-re, Szent Péter és Pál apostolok napjára tűzték ki. Addigra elvégzte egyetemi munkáit, szigorlatoztatott. Mindent pontosan befejezett, és maga után nem hagyott egy elintézetlen ügyet sem.

Szent Péter és Pál napjára díszbe öltözött az Egyetemi-templom. Talpalatnyi hely nem maradt üresen bent és a szeminárium udvarán. A hercegprímás végezte a püspökszentelési szertartást. Rott Nándor veszprémi püspök külön térdeplőn imádkozott az oltár közelében. Az egész ország rádióan keresztül hallgatta a püspöki szentmisét.

Veszprémbe a székesegyházzal szemben álló kanonoki házba költözik be. A hatalmas szárnyas kapu mögött egy zárt udvar tűnik fel. Jobbról a házvezetői lakás és a konyha fekszik. Baloldalt a szomszéd ferences zárda. Szemben nyílik az ajtó a püspök otthonába. Földszinten ebédlő és vendégszoba foglal helyet. Az előcsarnokból lépcsőn az emeletre lehet feljutni. Az előszoba asztalán ifjúsági munkák, szentbeszédok a világ tizenhat nyelvén köszöntik a látogatókat. Balra a dolgozószoba, mögötte egy fogadó és a háló. Ebből áll az új püspök palotája.

Ha kitekintett ablakán, a várhegy ormáról belátni a messzi vidéket. Harmadik századbeli nyomok ősrégi keresztény múltjáról beszélnek. A várhegyre csak egy keskeny gerincen lehet feljutni. Szent István 1009-ből eredő alapí-

tólevele beszél a székesegyház régiségéről. Régebbi a veszprémvölgyi apácák adománylevele. A kolostor már romokban áll nem messze a lent kanyargó Séd patak partjától. A völgy túlsó oldalán, a várhegy körül hatalmas erdők koszorúzzák a hegygerincet. Nem messze, Csatárnál verte meg Szent István a lázadó Koppány hadát.

Mióta Gizella királyné tartózkodási helyéül választotta a várost, ennek püspöke koronázza meg a királynét. A városban a híres kolostori iskola virágkorát élte. Középpontja volt az ország tudományos életének. A latin nyelven, logikán és szónoklattanon kívül számtant, mértant, zenét és csillagászatot is tanítottak itt a tudós papok. Pál püspök 1363-ban szabályokat írt boldog Özséb esztergomi kanonok remetéi számára.

A keresztény magyarság értékei veszendőbe mennek, mikor a török megszállja a várost.

A püspöki palota 1773-ban épül, a hozzá csatlakozó Gizella-kápolna azonban a XIII. századból való. Ezekon kívül a várban vannak a kanonoki házak, a piarista gimnázium, a ferencesek kolostora. Még a lépések is hangosnak tűnnek itt az áhítatos falak között...

Tihamér püspök itt ment végig mindennap az angolkisasszonyok templomába reggeli misére. A székesegyház sokak számára messze volt. Ezért inkább ő jött le a várból a forgalmas út mellett álló zárdatemplomba.

Az Angolkisasszonyok Regina Mundi temploma az iskolaépülettel**

Minden hétköznap hét óra előtt tíz perccel indult el lakásáról. Mint az óra olyan pontosan jelezte az időt azoknak, akik vele találkoztak. Mikor mondták neki, hogy kímélje magát, mert az út egy kilométer, azt felelte:

– A szentmise nemcsak a papért van, hanem a hívekért is. Szentmise után pedig gyóntatok és nem akarom, hogy a hívek jöjjenek utánam, hanem én akarok eléjük menni.

Ide sereglettek tehát reggel a hívek is. A mise után hálaadást a gyóntatás követte. Szívesen látták volna vendégül, de egyenesen hazament, sehol sem fogadott el reggelit.

Élmény volt azoknak, akik hét óra előtt jöttek. Ekkor érkezett az intézet elé a tejes és a püspök. Ilyenkor a püspök odament a tejes kocsihoz és segített a húszliteres kannát leemelni. Együtt vitték be a kapu alá.

Tóth Tihamér veszprémi püspök

Mikor mise után visszafelé tartott, mentek a gyermekek iskolába. Az utca tele volt fiúkkal, lányokkal. Hangosan köszöntötték:

– Dicsértessék a Jézus Krisztus. – Ő mind-egyiküknek külön leemelte kalapját.

Az utcán játszó mezítláb kis apróságok is felegyenesedtek, ha feljük tartott. Előbb még csodálkoztak, mikor megszólította őket és beszélgetni kezdett velük, később már maguk siettek eléje és beszéltek el neki játékaikat. Nem egyszer megesett, hogy mikor sétája közben a város szélére ért, beszélgetés közben beállt a játszó gyerekek hangos csoportjába.

Egyszer egy pöttöm emberke szaladt hozzá. Belekapaszkodott a nagy püspök reverendájába és onnan az egyszerű talár ráncai közül mosolygott fel a püspök úr arcába. – Tisztelő báci – pötyögte –, a Sanyi megdobta. Valóban. Reverendáján hant helye éktelenkedett.

– Majd hátrakötjük a Sanyi sarkát – simogatta meg a fiú fejét. – A kisgyermek, úgy látszik, nem volt megelégedve ezzel a megoldással. Durcásan elszaladt a kaján Sanyi után.

A szülők látták ennek a szeretetnek hatását előbb csintalan és nemsokára szófogadóvá lett gyermekükön. A püspök bácsi egy-két jó szava elég volt ahhoz, hogy a fiúk odaadón megismeressék.

Budapestről magával hozta házvezetőnek inasát, akinek felesége és két kis gyermeke volt. Mikor délután a szűk kis hátsó kertben először indult sétára zsolozsmáját csendben imádkozva, a házvezető asszony sietve csitította el vidáman játszó gyermekeit és beparancsolta őket a szobába.

„Drága Gyermek! Édesanyai szeretetemmel szeretném megnyitni mindnyájatok szívét és az Atyával való személyes egységre szeretnék megtanítani titeket. Ahhoz, hogy ezt elfogadhassátok, meg kell értenetek, hogy fontosak vagytok Istennek és egyenként hív benneteket. Meg kell értenetek, hogy imátok a gyermek beszélgetése Atyjával, és hogy a szeretet út, melyen el kell indulnotok.

A püspök azonban mosolyogva megnyugtatta: – Hagyja csak őket szépen játszani, mi jóbarátságban vagyunk, úgy-e –, az utóbbi szavakkal az apróságokhoz fordulva. Azok nem tudták levenni tekintetüket az imádkozva előttük sétáló püspök bácsiról. Ettől kezdve mindig kíváncsian várták az időt, hogy mikor találkozhatnak vele újra..

Amikor a sok munka után a friss erdei levegőn akart újra erőt gyűjteni, a környező hegyvidékre ment kocsijával. Már kora délután szólt házvezetőjének, aki a kocsit is vezette:

– No, János, gyűjtse össze a gyerekeket!

*A veszprémi püspöki palota a Szentháromság térről***

Maga mellé vette az apróságokat és kikocsiztak az erdő egy csendes tisztására. Ott a fiúk az apjuk mellett maradtak, ő pedig továbbment és a zsolozsmáját imádkozta. Utána újra a gyerekekhez ment. Megkérdezte tőlük, mit láttak az erdőben?

Nyuszit nem láttunk – mondták, mikor már az autóból ülve a város felé közeledtek.

Augusztus elsején Rott püspök segédpüspökét általános helynökké nevezi ki, és megbízza a püspöki birtok feletti felügyeleti joggal. Napirendjében ez sem jelent változást.

Augusztus tizenötödikén foglalta el székét Veszprémbe. Néhány nap múlva lakása is teljesen rendben van már. A költözködés közben történt egy jellemző eset. Szobáinak berendezésére sógornői egy alkalommal együtt jöttek vele autón. Bátyja is vele volt. Mikor a város határába érkeztek, megállította a kocsit. Eddig is csak azzal a feltétellel jött együtt velük, hogy itt majd kiszállnak. Eleinte újból szabadkozni próbáltak:

– Nincs abban semmi, ha sógornőiddel messze végig a városon.

– Igen, de mit szólnak az emberek, akik nem tudják, hogy közeli rokonaim vagytok. – Mikor látták hajthatatlan elhatározását, gyalogosan sétáltak be a városba.

Tóth Tihamér mint püspök megmaradt annak, ami volt: egyházmegyéje csendesen dolgozó, változatlan napirend keretében élő első munkásának. Reggel korán felkelt és egyórás elmélkedését elvégezve indult, hogy misézzen és gyóntasson. Utána délelőttjét és délutánját az egyházmegye ügyeinek elintézése töltötte ki. Mikor a püspökvárra az alkony békéje szállt le, elindult esti sétájára. A veszprémi várban minden a múltból beszélt. Az est csendjében az idő is megállt, és csak a székesegyház harangja kondította el az idő múlását. A történelmi emlékek a pogányságot legyőző kereszténység szellemét idézte. A püspöki palota pompája, a régi kanonoki házak és a Szentháromság-szobor barokk szentjei a törökidő után újjáéledt kereszténységnek azt a hitvallását hirdették, hogy ez a föld Mária országa. Dícső múlt emléke mindez, de az új püspök érez-

te, hogy ezekből az emlékekből életet kell varázsolni.

Vágyai a jövőbe szálltak. Veszprém megújulása foglalkoztatta. Olyan friss lelket és üde szellemet akart ide hozni, mint az állandóan zúgó és tisztító bakonyi szél.

A múlt beszélt a falakról, és a jövő terveket szőtt a lelkében. Mikor egyedül sétált a várhegy kanonok során, lelkére ráborult a magány. Azelőtt is magányos ember volt és minél magasabbra emelkedett élete pályáján, annál inkább az egyedülálló emberek útját járta. Most azonban igazán érezte, hogy egyedül van. Visszagon-dolt Pestre, ahol az Egyetemi templom a kavargó város közepén áll, az emberek ki sem térhetnek mellette. Itt pedig oly magasan van minden, messze az emberektől. A szentbeszéd alatt zsúfolta a templom, a gyóntatószéke és várószobája előtt hosszú sorok várakoznak, ezek a képek és emlékek kísértettek a veszprémi vár csendes estjén. De a magányában nem a múlt emlékeihez tapad, hanem a jövőbe szálltak gondolatai.

Jövendő alkotások tervei látszottak előtte. Hiszen itt annyi minden várt rá.

Ott volt a birtok, a nagy javadalom, melynek gondja naponként foglalkoztatta. Eszébe jutott, hogy a bécsi egyetemen doktori értekezését az egyházi vagyon védelmében írta. Az idő távlatában elmosódtak előtte a jogi és történeti érvek. Most, mikor az egyik legnagyobb egyházi javadalom birtokosa lett, egykori munkájának kérdései foglalkoztatták, vajon az egyházi vagyon gyümölcsöztetése napjainkban korszerű-e, a javadalmak felhasználása a kánonjog előírásainak megfelelő módon történik-e? Komoly egyházi férfiak sok javadalmasban a felelősség tudatának fogyatékosságát látják. A múltban történt néha naiv; sőt az Egyház törvényeivel ellenkező felhasználása eszközül szolgál a szekularizációs agitátorok kezében. Az egyházi vagyonról alkotott felfogását tükrözik szavai uradalma tisztviselőihez: hogy ez a vagyon nem az övé, hanem az Egyházé és ezért bennük nem alkalmazottakat lát, hanem munkatársakat. Első szociális intézkedése pedig a neveltetési járulék juttatása volt.

Az egész püspökség, plébániák, iskolák minden gondja lelkére nehezedett, amint esti sétájában léptei a régi szeminárium mellett vezettek el. Látja a régit és kész az elhatározása, hogy új szemináriumot építtet a kispapoknak. Nem a hegyen, hanem lenn a városban az emberek között,

hogy templomával ez is központja legyen a hívek lélekjárásának. Mióta ez a terv felmerült benne, a szeminárium lett célkitűzéseinek központja, és mivel a réginek sem volt saját jövedelmi alapja, a püspöki javadalomból, az övéből íratott át egy birtokrészt a szemináriumra. Az újért pedig hajlandó volt minden szabad jövedelmét lekötöni, mert a papság nevelésénél nem ismert szebb célt, amit az egyházi vagyon szolgálhatna. A tervek elkészítésére a megbízatásokat már ki is adta. Lelkében egyre nagyobb lett az új szeminárium képe. Úgy érezte, hogy ez lesz legnagyobb alkotása, nevelői munkájának koronája és az új szeminárium folyosóján, az egyik bemélyedésben levő Szűz Mária szobor alatt fog örökre megpihenni.

Megállt a várhegy oldalában az éjszaka sötétjében némán hallgató és a sétálóra meredő Szent István király és Gizella királyné szobra mellett. Mint sötét tenger terült el lábai előtt a táj, a veszprémi házak világító ablakai pedig mint őrtüzek pislogtak feléje. Mikor elfogta lelkét az egyedüllet és magány, akkor ezek a fények világítottak biztatva feléje, és hozták neki a lelkek üzenetét, hogy nincs egyedül.

Atérezte, hogy a szellem világában is sötét éjszaka borult a világra és kevés a biztató, világító mécses. Ebben a homályban akart ő is világító fény, «tűzben elégő tömjén» lenni. Ez volt eddig is élete. Most a veszprémi vár magaslatáról a világosság Istenének világosságát árasztó követe-ként akart bejárni minden várost és falut, megállni minden kis tanyán és benézni minden iskolába, hogy egy fokkal fényesebbek legyenek a tiszta gyermekszemek. Több legyen a tisztaságot sugárzó ifjú homlok és acélos akarat, hogy több legyen a szenvedésben Istenhez felnéző arc és törhetetlen férfigerinc, hogy tisztább legyen az édesanyai szeretetnek és a családi otthonok tűzhelyének lángja.

Ézt a feladatot látta meg apostoli lelke, ez volt a vágya és kívánsága, hogy Isten oltárán tűzben elégő tömjén legyen a lelkekért, és ezért a csendes estén a sötétben pisllákoló lélekmécseknek püspök-lelkével üzent:

*Az Isten küld testvéreim tinéktek,
Hogy sugarai eleven tűzét,
Amik arcáról szívembe égtek,
Sugározzam csendben szerteszét.
A testvéreknek, kik az éjben járnak,
Isten küldött szentjánosbogárnak*

*A püspöki palota uralja a veszprémi vár völgyének keleti oldalát***

**** A '30-as években készült fotókat Márföldy Erzsébet adományozta a Veszprémi Kaleidoszkóp gyűjteményébe**

„Voltam, vagyok, leszek az Egyház művésze!” Krasznai Lajos szobrászművész (1884-1965)

Tóth Tihamér után kutatva találtam rá Krasznai Lajos nevére mint a püspök kedvenc szobrászára, akinek több műve is megtalálható Veszprémben. Ő alkotta, többek között, a Benedek-hegyi kereszt korpuszát, s a Jutasi Altiszképző épület homlokzatának két szobrát. Egy teljes honlap szól a korában nagy hírű szobrászművész életéről, s elképesztően gazdag életművéről. A honlap készítője a budapesti Révay Máté, a művész dédunokája hozzájárult, hogy újságunkban felhasználhassunk az ott szereplő cikkekből, képekből. Sőt, elvállalta, hogy a következő számba kapunk egy hosszabb cikket, amelyet nagymamájával, Krasznai Lajos lányával együtt készítenek el.

A művész arcképe

Krasznai Lajos jó kapcsolatban volt Tóth Tihamér püspökkel, még abból az időből, amikor Tóth Tihamér a Központi Szeminárium – Központi Papnevelő Intézet – prefektusa volt. Ekkor a külföldön tanult, majd az I. világháborút is megjárt fiatal művész hét szobrát állíttatta fel az intézet helyiségeiben, s ezek ma is ott vannak. Püspöki kinevezésekor szerette volna magával vinni öt Veszprémbe, hogy ott éljen és alkotson. Erre végül nem került sor, de a művész sok időt töltött a városban. Alkotásai megtalálhatók a Szent László plébánián, de a Benedek-hegyen lévő kereszt bronz korpuszát is ő készítette. A Honvédelmi Minisztérium megbízásából a Jutasi Altiszképző Intézet számára is készített két szobrot. Pályázat útján, első díjjal kitüntetve Árpád és IV. Béla szobrai kerültek a pa-

Benedekhegyi kereszt

rancsnoki épület homlokzatára. Ma is jól láthatók Veszprém városát és állomását összekötő úton. A Szent László templomban pedig a Szent László (1950), a Jézus Szíve (1950), a Szűz Mária (1950) szobrok, a Baldachin (1959), és a homlokzaton a Jézus Szíve szobor található a művei közül. Tóth Tihamér püspök több szobrot is kért Krasznaitól személyes használatra is, például egy Magyarok Védasszonya – Patrona

IV. Béla király szobra a művésszel

Hungarie - és egy Krisztusfej szobrot, amelyeket az íróasztalán tartott.

Krasznai Lajos Budapesten élt, de ha hívták vidéken is szívesen dolgozott. A két legismertebb műve a Visegrádra vezető út melletti IV. Béla szobor, illetve a Szegedi Fogadalmi templom Szent Gellért oltára. Legkedvesebb, egyben utolsó alkotásai Keszthelyen a Kis Szent Teréz karmelita Bazilikában találhatóak – kívánságára ide lett eltemetve a művész.

Neve jólismert volt a korában, állandó megrendelések voltak, ezért folyamatosan dolgozott. A második világháborút követő kommunista fordulat következtében azonban, miután a Katolikus Egyház korábbi privilegizált helyzete üldöztetésre változott, már sokkal kevesebb templom épült, az is csak az Egyházügyi Hivatal engedélyével, így kevesebb munkája lett. Ekkor Krasznai Lajosnak főiskolai állást ajánlottak, de ő kiállt a Katolikus Egyház mellett, és nem vállalta el. A címben foglalt idézett szavakkal utasította el: „Voltam, vagyok, leszek az Egyház művésze!” Ezért műtermét, házát államosították. De a korosodó művész ezután is dolgozott. Haláláig - 1965. november 20-ig - további kisebb megrendeléseknek tett eleget vidéki templomoknak, illetve háborús károk restaurálásában is szerepet vállalt.

Jutasi Altiszképző Parancsnoki épülete a két király-szoborral

Szobrai, oltárai és szobrászmunkái az országban sok településen láthatóak ma is. Alkotásainak egy része a kommunista időkben elpusztult, a művész neve pedig feledésbe merült.

„Krasznai Lajos mesterember volt a szó eredeti és nemes értelmében. Nem a folytonos megújításra törekedett, hanem arra, hogy a művészileg már kipróbált utakon járva a lehető legnagyobb műgonddal, a historizáló kor-dívatnak engedve bensőséges melegségű szobraival maradandót formáljon a harmóniára törekvő művészi vágyból.”

Rácz Katalin

Forrás: <http://www.krasznailajos.hu/main.php>

„Drága gyermekek! Körém gyűltök, keresitek utatokat, keresitek, keresitek az igazságot, de elfelejtitek a legfontosabbat, elfelejtetek őszintén imádkozni. A szátok számtalan szót mond, de lelketek nem érez semmit. Sőtétben tévelyegve magát Istent is csak saját magatokból kiindulva képzelitek el és nem olyanak, amilyen valójában, az Ő szeretetében.

A MAGYAROK APOSTOLA

– SZEMÉLYES EMLÉKEK MINDSZENTY JÓZSEFRŐL

Vitéz KÁPLÁN GYÖRGY

Mindszenty József

Az esemény, amelyről beszámolok a második világháború utolsó teljes évében, 1944-ben történt.

Szép tavaszt éltünk akkoriban; általában az időjárás olyan volt, mint ahogy megszoktuk, nem olyan bolondos, mint most. A szovjet csapatok ekkor még nem lépték át a magyar határt. (1944. augusztus 27-én, Battonyánál kezdődtek a harcok magyar területen). Hitlerék hadműveleti céljaik biztosítása érdekében március 19-én váratlanul megszállták hazánkat, félvén a magyarok kiugrásától. E szokatlan eljárásnak az ókorból vett irodalmi fedőnevet adták: „Trojanisches Pferd” azaz Trójai (fa)ló, utalván a ravasz görögök hadicselére, amellyel végülis győztek.

A német bevonulók ellen – felsőbb vezérkari utasításra – különösebb ellenállás nem történt. Veszprémet is megszállták a német seregek.

Alakulatomnál a jutasi Kinizsi Pál tiszhelyettesképző iskolában, az első napokban közös, kettős német-magyar őrség állt, a kemény kiállású hallgatóinkból és az eléggé leharcolt német katonákból. Utóbbiak egyáltalán nem tisztelegtek a bejövő, magas rendfokozatú magyar tisztnek. Elvileg kellett volna.

Közismerten aktív és határozott parancsnokunk, vitéz Markóczy János tábornok rövid idő alatt elintézte, hogy a német őrséget bevonták; a „kamerádok” eltűntek az iskolából.

Teltek, múltak a napok, hetek. A német parancsnokság be akarta mutatni a lakosságnak, hogy „milyen jó” az összhang a két fegyveres erő között, ezért egy közös katonai díszelgést terveztek. A résztvevő csapatok a Hősi Kapu előtt és mögött gyülekeztek, egészen fel a Székesegyházig. Lejebb (ahol már vízszintessé válik az út) egy ideiglenes dísztribünt építettek, a közjogi, katonai és egyházi méltóságok részére. Itt foglalt helyet Veszprém egyházmegye hihetetlenül bátor, izzó magyarérmű püspöke, Mindszenty József és kísérete is. A tribünnel szemben sorakozott fel a katonazenekar.

A beszédek után a díszmenet a tiszthelyettesképző iskola csodálatosan menetelő gyalog egységeivel kezdődött, utána jöttek más gyalog alakulatok századai is, valamennyien keményen kivágták, csak úgy csattogott a kövezet a díszlépéseik alatt. Ezután következett a jutasi lovasegység. A fényesre csutakolt szőrű lovak szinte táncoltak a lovassági induló vidám hangjaira. Rövid szünet után gördültek a gépkocsizó lövészek Botond terepjáraitokon, majd az iskola páncélos egysége vezetéssel.

Néhány perces szünet után óriási dübörgéssel közeledtek a német nehéz harckocsik. Ahogy az első tank a nézők látóterébe került, Mindszenty püspök határozottan felállt, paptársaival együtt elhagyta a tribünt. Nem volt hajlandó végignézni a német megszálló sereg menetét.

Dermedt lett a hangulat. Igen sokan átérezték, hogy a nézők között csak egy ember volt bátor! A püspök!

*

Veszprémben az év vége felé még egy bizonyágtételről tudok. Mikor a püspöki palotát katonai célokra igénybe akarták venni, Mindszenty határozottan ellenállt. Az odaérkezett kormánybiztost erőlyes szavakkal kulturált viselkedésre kényszerítette!

Mikor az év végén a nyilas vezetés letartóztatta, püspöki díszbe öltözött, papjaival és kispapjaival körülvéve csak gyalogosan volt hajlandó a közeli törvényszék fogdáiba bevonulni. Közelgett a Karácsony ünnepe. A püspöki palotában dolgozó kedvesnővérek izgatottan tudakolták tőlem, hogy lehetne a legszükségesebb dolgokat meg valami ajándékot a részükre eljuttatni. (Ekkortájt a palota egyik vendégszobájában laktam az épület biztosítása érdekében.) Két géppisztolyos katonával, gépkocsin levittem a törvényszékre a kikészített ajándékokat, az ottani őrség pedig átadta a csomagokat 2-3 kispapnak. Itt még szabadabban mozoghattak, mert ekkor még vádemelés nem történt ellene. Sőt a püspök a teológiai tanulmányait befejezett kispapokat a börtönben, megható szertartás keretében

A veszprémi püspök

Megyei papok gyűlésében

pappá szentelte...

Úgyanezen napokban egyik este német tisztí csoport érkezett a püspöki palotába, felgyújtották az összes villanyt, s miután a termekben az elsőtétítés még nem volt megszervezve, egy arra bókászó szovjet repülőgép levágott néhány bombát, s az óriási üvegablakok egy része betört. A németek sietve elhúztak az épületből, anélkül, hogy jobban körülnéztek volna... E „látogatásnál én is jelen voltam, mint ide beszállásolt.

*

A háború befejezése előtt – még mint veszprémi püspök – számos intézkedést kezdeményezett: mérészen felemelte szavát a társ-egyházak vezetőivel együtt az üldözöttek érdekében, majd a nyilas hadvezetésnek írott felterjesztésében kérte, hogy az akkor még részben meglévő Dunántúlt ne vessék oda a visszavonulási harcok martalékának, mert akkor a magyar jövő és felépülés utolsó reménye is odavész. Papjait az itthon maradásra kötelezte: Maradjanak híveik körében!

A háború után bekövetkezett életének végzetes fordulata: XII. Piusz pápa 1945-ben esztergomi érsekké és Magyarország hercegprímásává nevezte ki (E cím akkor még érvényben volt). 1946-ban bíboros lett. A népi demokráciákban kialakult módszerekkel 1948-ban koholt vádak alapján letartóztatták és életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956. november 4-én a szovjet megtorlás elől az USA budapesti nagykövetségére menekült. Nagy Kálmán huszár ezredes elfő fokón 15 évre ítélték, mert megmutatta a hercegprímásnak, melyik a nagykövetség épülete. Mindszenty 1971-től haláláig Bécsben élt. Közel négy éven át a nagyvilágot járta, hogy vigasztalja és hitet öntsön a négy földrészen szétszóródott menekült magyarokba.

Boldoggá avatásának kérése, 1975-ben bekövetkezett halála után azonnal felmerült. 1990-ben perét felülvizsgálták és – bűncselekmény hiányában – rehabilitálták.

Nála már alkalmazható az „Isten szolgája” elnevezés, és teljes mértékben bizonyított élete során „az erények hősi fokán való gyakorlása”. Nyughegyét az esztergomi bazilikában állandóan sokan látogatják és imádkoznak szentté avatásáért. Ha bekerül a boldogok és később a szentek sorába, a magyar glóriások közé, akkor kérhetjük egykori hercegprímásunkat, hogy segítse híveit. Mi megismerjük töretlen hűségét, hőstetteit, bátorságát, embertelen kínzatását, megaláztatását; a sajtó, a rádió és a TV közreműködésével, így is és úgy is. Isten adjja, hogy mielőbb bekövetkezzék!

*Mária, a Béke királynője üzenete Medugorjéból

BÖRTÖNBŐL BÖRTÖNBE

– Mindszenty megpróbáltatásai

Megtörhetetlen szellem és jellem

Mindszenty püspök letartóztatását 1944. november 27-én rendelte el a Veszprém megyei főispánnak és hadművelleti kormánybiztosnak kinevezett Schiberna Ferenc, azzal a váddal, hogy nem szállásolt el katonákat a püspöki palotában (a helyhiány ezt nem tette lehetővé). A nyilas rendszer elleni egyetlen nagyobb demonstrációként a megdöbbszent lakosság tömegesen vonult ki, és az út mentén térdel állva kérték Mindszenty áldását, akit papjaival együtt, kispapjaival körülvéve gyalogmenetben vittek a rendőr-főkapitányságra. December 5-én a letartóztatott papokat a helyi fogházba, majd december 22-én, két nappal Bajcsy-Zsilinszky Endre kivégzése előtt, a sopronkőhidai fegyházba szállították. A püspök „életének talán legszebb és legmeghatóbb karácsonyi beszédét” a raktárhelyiségben tartotta, több baloldali, köztük Rajk László részvételével: „Meghatott a foglyok éneke és imádsága. A halálos veszedelem közelebb hoz Istenhez! Csupa megindult lélek ünnepli az érte emberré lett Isten Fiát.” 1944 utolsó napjaiban Mindszenty és társai a soproni Isteni Megváltó Leányai anyaházba kerültek. Néhány nap múlva a letartóztatott Shvoy Lajos és fivére, Shvoy Kálmán tábornok is csatlakozott hozzájuk. Mindszenty szervezetét alaposan megviselte a rabság: lefogyott, elvesztette egészséges arcszínét, a magas hóban, lyukas cipőben havat lapátolva alaposan meghűlt. A fogságból 1945. április 1-jén szabadult, amikor a szovjet csapatok közelébe az őrizetére kirendelt csendőrök a reggeli órákban eltűntek. A szabadság helyett azonban a „felszabadító” szovjet hadsereg pusztítása fogadta, és újra börtönben érezte magát az országban. Miként emlékirataiban megfogalmazta: „1944-ben két elnyomó és embertelen rendszernek seregei, Hitleré és Sztáliné érkeztek meg maradék földünkre, hogy itt vívják meg végső csatáikat. ... A magyar föld a világtörténelem két legvérengzőbb diktátorának hadszínterévé vált.”

A kommunistáknak is az útjába került, vádakat koholtak ellene

*részlet Péterfi-Nagy
László cikkéből
(megjelent Magyar
Hírlap online
2011-05-20 száma-
ban)*

Mindszenty József bíboros országfelajánló imája

Boldogságos Szent Szűz, Nagyasszonyunk és Édesanyánk!

Szent István király halála óráján Neked ajánlotta életének nagy művét, a zsenge magyar kereszténységet, országát és koronáját. Beléd helyezte minden reményét, és nem csalatkozott: Te megvédted történelmének legválságosabb perceiben kilenc századon keresztül a magyart.

Első szent királyunk példájára mi is Hozzád fordulunk, s ma újólaj Neked, a Te Szeplőtelen Szívednek ajánljuk a magyar kereszténységet, édes magyar hazánkat. Történelmünk mai sorsdöntő órájában gyermeki bizalommal zárjuk szeplőtelen édesanyai Szívedbe országunkat és népünket – egyesítve felajánlásunkat Szentséges Atyánk, XII. Piusz pápa felajánlásával – s esedezve kérünk, vedd oltalmadba örökségedet.

Ne tekintsd vétkeinket, melyekkel Szent Fiad Szívét és a Te Szeplőtelen Szívedet annyiszor megszorítottuk. Te a tévelygő gyermekeidnek is jóságos Édesanyja vagy, és Szeplőtelen Szíved a bűnösök menedéke. Megbocsátó édesanyai szeretettedben bízva, s első szent királyunk érdemeire hivatkozva, töredelmes lélekkel kérünk az egész magyar nép bűneiért bocsánatot. Ígérjük, hogy Szeplőtelen Szíved tiszteletét és engesztelését hazánkban minden erőnkkel előmozdítjuk. Szent István király példájára apostolkodunk, hogy eljőjjön a lelkekbe az Isten országa: az igazság és élet országa, a szentség és kegyelem országa, az igazságosság, a szeretet és a béke birodalma, melyben Krisztus a király, és Te vagy a királynő, ó Édesanyánk és Világ Királynője! Alázattal kérünk, áraszd ki mindnyájunkra édesanyai Szíved túlárado szeretetét, mely a jókat buzgókká, a bűnösöket igazakká teszi. Te, aki minden kegyelem közvetítője vagy, eszközöld ki számunkra az Egyház szabadságát, a lelkek békéjét és az ország felvirágzását. Adj szentéletű papokat és apostoli lelkületű világiakat, hogy rajtuk keresztül meginduljon a kegyelem áramlása Szent István országában, mely a Te országod. Ne nézd méltatlanságunkat, hanem édesanyai Szíved mérhetetlen jóságát, s fogadd kegyesen felajánlásunkat, mint egykor Szent István felajánlását kegyesen fogadtad. Szánakozzál rajtunk, szegény, meggyötört, elesett magyarokon és ne késlekedjél kiesdeni számunkra Istentől az igazságosság és szeretet diadalát. Ámen.

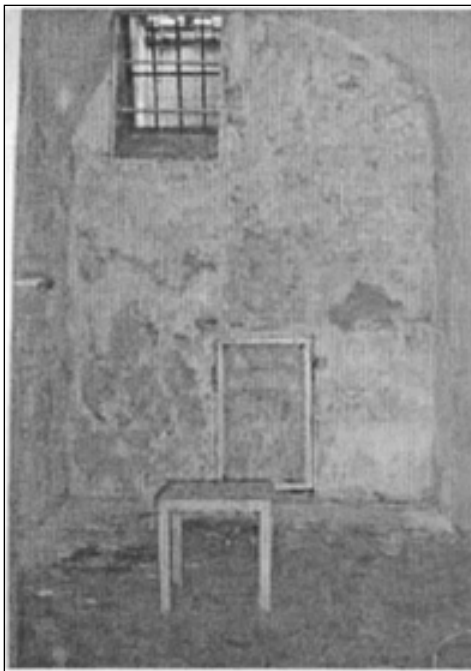
(forrás: *A Szív*, 1946. szeptember 14.)

A VÁRBÖRTÖN TÖRTÉNETE

NÉMETH ÉVA

Mindszenty püspök több hetet töltött 1944-ben a veszprémi várbörtönben. A veszprémi büntetés-végrehajtási intézet vezetőjétől, Németh Éva bv.parancsnoktól kértünk egy cikket a várbörtön történetéről. A hagyomány szerint a Rab Mária forrás kegyhelyet „alapító” ismeretlen rabnő itt raboskodott egy évig, ártatlanul.

Köztudottan a legtöbb várban, erődítményben létezett olyan helyiség, amelyben a valamilyen szokást, parancsot vagy törvényt súlyosan megszegőket az ítéletig és azt követően is őrizték. Ezt a helyiséget a középkor elején tömlöcnek nevezték.

A várbörtön fegyelmi zárkája

Veszprém város börtönének gyökerei egészen a XIV. századig nyúlnak vissza. Ekkor tesznek először említést arról, hogy a várban volt egy olyan helyiség, amely fogvatartottak elhelyezésére szolgált. Veszprém vonatkozásában egy **1627-ből** származó névjegyzék áll rendelkezésünkre, melyben megneveznek tömlöctartóként egy Somogyi János nevű személyt. Tehát, ha tömlöctartó volt a várban, akkor tömlöcnek is lennie kellett. Az **1653-ban** Veszprém tartott Megyei gyűlés jegyzőkönyvének 100. oldalán ezt olvashatjuk: „Elutasította ... – a gyűlés – Veszprémi János vicekapitánynak a várbörtön kijavítását ille-

tő pénzbeli segélykérését...” Tehát, ha pontos adatokat nem is tartalmaz a korabeli krónika, annyi bizonyos, hogy 1653-ban már létezett börtön a veszprémi várban, sőt előbb is, hiszen a szóban forgó időpontban már javításra szorult.

1754 és 1763 között épült a régi vármegyeház, melynek tervezésekor kisebb vita kerekedett azt illetően, hogy hova kerüljön az épület. Egy akkori forrás szerint a vármegye urai a székházat a váron kívül, a megyei „börtönök” területén akarták felállítani. (Ezek a „börtönök” a jelenlegi, Óváros téri várfeljárótól nem messze, a régi iparos székház udvarában levő régi bástyafal déli felén lehettek: egy 1988-ban készült szakdolgozat szerint a 3 meglévő cella egyikében olajat tároltak, másikban olajkázán volt, harmadikban pedig az akkori KIOSZ limlomjait helyezték el.) Míg tehát 1653-ban „börtön”, 1754-ben már „börtönök” kifejezést találunk. Ez azt jelenti, hogy a két időpont közötti száz évben bővítették a cellák számát. Ezt a feltevélezt az is alátámasztja, hogy míg Veszprém 1653-ban alapvetően katonai feladatokat látott el, a török kiűzése után elsősorban megyeszékhelyként funkcionált. Ez magyarázat lehet arra is, hogy miképpen lett a „várbörtön” megnevezésből „megyei börtönök”.

A következő írásos emlék **1777-ből** származik, amely az akkori börtönviszonyokra is rávilágít. A vármegye főorvosa ugyanis írásban figyelmeztette a város elöljáróit a tarthatatlan állapotokra: „...Három év alatt a rabok közül 27 férfi és 5 nő pusztult el, akik közül 21 még el sem volt ítélve...”

A fenti adatokból az alábbi következtetések vonhatók le:

- a fogvatartottak férfiak és nők voltak,
- az elítéltek mellett vizsgálati fogságban (előzetesben) lévők is találhatók
- a számadatok alapján 3-nál több cellát feltételezhetünk.

Fenti állapotok javítására **1785-ben** Kovács Ferenc mérnök a régi vármegyeház alaprajzáról felmérést, majd átalakítási tervet készített, melynek célja a cellák jobb világítással, szellőzéssel és fűtéssel való ellátása volt. A felmérési rajzon már 6 börtön (cella) szerepelt, ebből kettő a föld alatt, egy pedig más neműek (feltételezhetően nők) elhelyezését szolgálta. Az elkészült tervek alapján egy kőműves, egy lakatos és egy asztalos mester **1793-ra** befejezte az építési munkálatokat. Arról nincs írásos dokumentum, hogy a korábban említett, 3 cellás börtönt megszüntették volna, ezért feltételezhető, hogy az továbbra is funkcionált.

Az **1810-es** földrengés Veszprém, különösen a vár épületeiben komoly károkat

okozott. Mivel a vármegyeház újjáépítését a Helytartótanács nem engedélyezte, kisebb javításokkal tovább funkcionált. **1828-ban** az új megyeház terveit Hild József elkészítette, de ennek csak az udvari része, a börtön épült meg. További elképzelések is születtek az új börtön építésére (Halász Ignác 1835-ben, Fruman Antal 1842-ben, Pauly Mihály 1839-ben). Úgy tűnik, hogy a veszprémi megyeháza – és vele a börtön – építészeti kialakítása és elhelyezése főként fokra alakult ki a megyei urak és az általuk foglalkoztatott építésszek fejeiben. Ha ugyanis egybevetjük Szász Ferenc 1846-ban készített tervét – mely a kevés vál-

A várbörtön épülete a belső udvarból

toztatással megvalósított, ma is álló börtönt ábrázolja – látható, hogy az elhelyezést illetően a Fruman Antal-féle, az alaprajzot tekintve a Pauly Mihály-féle terven alapul. A börtön – e terv szerinti megépítésére a megye közgyűlése **1846-ban** hozott határozatot. Az építkezés Milpauer József pallér vezetésével 1847-ben kezdődött meg. A Szász-féle tervet módosítva az épület ötszintesre épült, két szinttel a vár felszíne (az udvar) felett, három börtön-szinttel az udvar alatt. Nincsenek pontos adatok arra nézve, hogy a börtön végül is mikor készült el, az újonnan épített kazánház falába vésett **1858-as** évszám tanúsága szerint valószínűleg magát az épületet is ekkor fejezték be. Mindenesetre az tény, hogy a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet alapító okiratán ezt, az **1858-as** alapítási dátumot találjuk. A teljes törvényszéki épület a mai Vár utca 19. szám alatt **1906-ban** készült el, mely otthont ad a Megyei Bíróságnak, és **2003. május 24-ig** a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetnek is.

Az épület nyugatról szemlélve többemeletesnek tűnik, a vár épületsorába beolvadva, ám a magas falon három sorban elhelyezkedő kisméretű rácsos ablakok messziről elárulják a szemlélőnek az építmény (volt) rendeltetését. A bíróság, illetve a Vár utca felől nézve viszont közönséges, egyemeletes irodaépületnek látszik,

minden oldalról zárt udvarral. Az innen látható épület földszintjén a bv. intézet, az emeleken a bíróság irodái voltak. A Vár utcai szinthez képest lefelé helyezkednek el az egyes szintek, szám szerint 3, amelyek délről észak felé haladva 1/3 részben sziklára, 1/3 részben töltésre épültek, utolsó harmada alatt kazamaták vannak. A szinteket (körleteket) egymással két csigalépcsősor kötötte össze, egyik a déli, másik az északi szárnyon. Az épület megépítése óta kisebb átalakítások kivételével nem történt szerkezeti változtatás, 2003-ig az ország egyetlen funkcionáló várbörtöne volt.

Már az 1970-es években felmerült, hogy a börtön épülete elavult, a fogvatartottak elhelyezése egészségtelen körülmények között, nagy zsúfoltság mellett történik. A probléma átmeneti megoldására született meg az a döntés, hogy vádirat benyújtás után az előzeteseket Zalaegerszegre kell szállítani. A 80-as években felmerült a Veszprémi Börtön bezárásának a lehetősége is, a fogvatartottakat a szomszédos megyék börtöneiben helyezték volna el. Szerencsénkre, az akkori megyei vezetés és a bíróságok ragaszkodtak a helyi börtönhöz. A rendszerváltást követően több befektető – köztük számos külföldi – kereste meg az intézetet azzal a szándékkal, hogy az épületet megvásárolja és idegenforgalmi céllal hasznosítsa. Alaposabb bejárás után azonban – látva annak állapotát – valamennyi érdeklődő elállt a szándékától.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosi hivatala – Dr. Gönczöl Katalin vezetésével – 1997-ben vizsgálatot folytatott a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, amely vizsgálat elsősorban a fogvatartási körülményekre, elhelyezési-, szociális- és munkakörülményekre irányult. A vizsgálat során megállapítást nyert, hogy az intézet épülete rendkívül rossz állapotú, az ott elhelyezett fogvatartottak és a személyzet egészségtelen körülmények között élnek és dolgoznak, a probléma égető, mielőbbi megoldása szükséges. Többek között ennek a vizsgálatnak köszönhető a büntetés-végrehajtás rendszerének hosszú távú fejlesztéséről szóló 2072/1998. (III.31.) Kormányhatározat, amely kimondta: „A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben (Veszprém) a büntetés-végrehaj-

A várbörtön épülete a veszprémi vár völgyének nyugati oldaláról, az akkori Hosszú – ma Jókai – utcából

tási célokra nem megfelelő – a jelenleg 55 fő elhelyezésére és befogadására épült – börtön nem bővíthető, azt meg kell szüntetni. Helyette új, 200 fő befogadását biztosító intézetet kell létesíteni.”

Az áldatlan állapotokat ezt követően még több fórum, így pl. 2000-ben lezajlott Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód, Büntetés Megelőzésére alakult Európai Bizottság (CPT) vizsgálata is megállapította: „... a Veszprémi Börtön komoly mértékben túlszűfolt, és a lepusztulás előrehaladott stádiumában volt. ... a zárkák szellőzése gyatra, ... a küldöttség két, egyenként 3 négyzetméteres alapterületű zárkát is talált, amelyeket átmenetileg új érkezésekre és büntetési célokra használtak. Nem volt ablakuk, gyengén voltak megvilágítva, nyirkosak, és férgekkel elárasztottak voltak...”

Az új börtön építése tehát halaszthatatlanná vált, megkezdődtek a hosszas egyeztetési-előkészítési munkálatok. Több lehetséges helyszín után végül a Külső-Kádártai úton lévő, volt honvédségi terület lett a kiválasztott: a terveket a KELETTERV Kft. (Debrecen) készítette, a kivitelezést a ZÁÉV Rt. (Za-

laegerszeg) nyerte el, a műszaki ellenőrzést a VeszprémBer Rt. (Veszprém) végezte. 2002. január 7-én indultak meg az első munkagépek, hogy az akkor még kietlen pusztaság helyén ma a szemnek is tetszetős, börtönre még csak nem is emlékeztető épület emelkedjen.

A régi intézetből 2003. május 24-én, szombaton egy délelőtti leforgása alatt esemény nélkül áttelepítettük a fogvatartottakat és személyzetet, ezzel egy új korszak vette kezdetét: az ország legzsúfoltabb, leglepusztultabb börtöne helyett a legújabb, legmodernebb, legmagasabb felszereltségű bv. intézete lettünk.

A „zöldmezős” beruházás 2,5 milliárd forintból készült el, 4,5 hektárnyi területen.

Maga az épület 13 ezer négyzetméter. (Összehasonlításként: a várbörtön 2100 négyzetméter volt.)

Forrás:

A büntetés végrehajtási intézet alapításának 150. évfordulójára kiadott könyv

Egervári István: A Veszprémi Vár és Börtön története (szakdolgozat)

Szabó Géza: A Veszprémi Börtön története a XX. századig (szakdolgozat)

A veszprémi várbörtön udvaráról az 1920-as években készült képeket Bodó Ferenc hagyatékából Dr. Herth Viktória adományozta a Veszprémi Kaleidoszkóp gyűjteménybe.

A RAB MÁRIA-FORRÁS ÉS KEGYHELY TÖRTÉNETE

DR. FÖLDESI FERENC

Külön említést érdemel a Veszprém-Jutasi Altiszképző Intézet növendékeinek azon tevékenysége, amit az iskola területén lévő forrás és kegyhely megmentésén, majd gondozásán végeztek. Mindez elsősorban az intézet és a lakosság kapcsolatát tette szorosabbá, hiszen a környék lakossága is eljár a kegyhelyhez, a város vezetése pedig hivatalosan is kérte az intézet vezetésétől, hogy tegye lehetővé lakosai részére a kegyhely látogatását.

Katonák és családtagjaik a grottánál, 1943

Az iskola mindig egy kicsit a magáénak is tekintette a kegyhelyet. Mária tisztelete és a segítségért érzett hála sokak részéről kis emléktábla kifüggesztésében nyilvánult meg. A hallgatók az egész kegyhelyet az idők során átalakították. Magát az emlékművet teljesen átépítették és megnagyobbították, az ott folyó kis ér fölé egy keresztet emeltek, padokkal és kis pihenő lugassal látták el. Az odavezető erdei utakat megnagyobbították és kicsinosították.

A „Rab Mária forrás” története az 1919-es Magyarországi Tanácsköztársaság napjaira nyúlik vissza. Egy asszonyt, hiányos és téves tanúvallomások alapján, életfogytiglani fegyházra ítélték, majd a veszprémi fogház kertjében – mely a jelenlegi forrás közelében volt – foglalkoztatták. Lelkét megérintette a hely csendje és ezért különböző ürüggyel naponta erre a helyre szökött imádkozni, kérve a Szűzanyát, hogy derítse ki ártatlanságát. Ez rövidesen be is következett és az asszonyt felmentették. Mivel nem tudta másként leróni háláját, fogságban töltött nehéz napjai emlékére, megfestette a Szűzanyához való könyörgését, a ké-

pet pedig a jelenlegi kegyhelyen egy fára akasztotta.

Ez a történet a maga valójában némileg elhalványodott, de a környék hívői lelkében és ajkán megmaradt az erős hit és a Szűzanyába vetett bizalom. Mind többen és többen keresték fel a most már „Rab Mária” néven ismert helyet, melynél kisebb-nagyobb képekkel, emléktárgyakkal juttatták kifejezésre hálájukat. „Rab Máriának” szép kultusza fejlődött ki, eddig azonban senki sem volt, aki a kegyhely felelős gondozója lett volna. Ezt a szerepet vették át az iskola növendékei, akik 1944. végéig gondozták a kegyhelyet.

De vissza a kezdetekhez. Már 1929-ben rendszeres zárandoklatokat tartottak a kegyhelyhez, mint arról Zsittvayné ír a Veszprémi Hírlap (VH) 1929. augusztus 11-i számában. Csodálatos környezetben található a kegyhely, forrásvizek mellett „Egy kis hídon át fára erősített Mária szoborhoz értünk, alatta Nagymagyarország térképe fából kifaragva, az altiszképző növendékei ajándéka.” A kegyhely felül – mint írja – mert a „jövő iskolaév kezdetén a jutasi altiszképző intézet növendékei rendezni fogják a forrást és környezetét”.

A Rab Mária-forrás 1936-ban

A forrás 1941-ben újjáépült, így a kegyeletes gondolat újabb lendületet kapott. Az átalakított forrást 1941-ben Kisasszony-napján szentelték fel. Azóta özönlük ide az ájtatos hívő sereg, de igen nagy számban látogatják és helyeznek el kegyszereket a hallgatók is.

Ünnepségek a Rab Máriánál

Benedek Viktorné ekképp írja le a VH 1942. szeptember 16-i számában a forrásnál megtartott ünnepséget.

Nagyboldogasszony napján, verőfényes ragyogó napsütéses délelőttön a „Rab Máriánál” tartott tábori misén vettek részt a jutasi M. Kir. Kinizsi Pál honvéd csapataltiszképző iskola tisztikara, élén vitéz Markóczy János ezredessel, növendékei és a környék polgári lakossága.

Szentmise résztvevői, 1943 szeptember 8.

Rab Mária szobra a sziklaüregből néz reánk, a kis pataknak olyan finoman halk csobogása, mintha abból a szép ezüst serlegből csörgedezne, amely a forrás felett áll – szimbólumaként a magyar katonaszíveknek, melyekből a mise alatt harmónium kísérete mellett a legszebb egyházi ének száll az égre. Boldogasszony Anyánk ... ne feledkezzél meg szegény magyarokról ...

Az iskola tisztikara, növendékei s a polgári lakosság éneke összecseng, a természet ölen közelebb érezzük magunkat a Mindenhatóhoz.

Mise után Németh József tábori lelkész felolvasta a kegyhely hiteles történetét. Megilletődve hallgattuk, hogy a Kinizsi Pál honvéd csapataltiszképző iskola parancsnoka: vitéz Markóczy János ezredes és növendékei, egy, már szinte legenda-szerű eseményben Mária csodatevő segítségét látva, mély tiszteletüket kifejezésre juttatták azáltal, hogy a kis kegyhelyet a mai méltó és áhítatkeltő alakjában megépítették és a környezetét megszépítették.

Az emlékbeszéd felolvasása után az intézet növendékei nevében Foltin János őrmester mondott megkapóan szép és figye-

lemreméltó beszédet. Köszönetet mondott Isten szabad ege alatt az oltár előtt a Magyarok Istenének s azoknak, akik a magyar katona szívében a hazaszeretet mellett hitet is ültetnek: Tanáraiknak s elsősorban vitéz Markóczy János ezredesnek. Az iskola jelszava: „Erős akarat minden akadályt legyőz – Erős akarat erős hitből fakad.”

Ma újra harcol a magyar nemzet. A mai magyar katona méltó akar lenni őseihez s az iskola jelszávához s nem lehet hűtlen a Szűz Máriás magyar lobogóhoz. A magyarok Istene győzelemhez segít bennünket, mert: „Erős akarat minden akadályt legyőz, - Erős akarat erős hitből fakad” A Himnusz eléneklése után egy felejthetetlenül szép ünnep emlékével tért haza mindeki.

Hogy milyen nagy vonzereje van Rab Mária kegyhelynek, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a százakra menő ünneplő közönség, akik szerencsések lehetnek Kis Boldogasszony napján viszontlátani Rab Máriánál az újra feldíszített oltárt s újra részesülve az ott tartott szentmise kegyelmében.

Mise után meghatóan kedves aktus folyt le az oltár s Rab Mária szobra előtt: itt keresztelte meg Németh József tábori lelkész Nagy Ferenc százados és neje újszülött leánygyermekét, a kis Emese Máriát. A keresztszülők Palócz György százados és neje voltak.

Vitéz Markóczy János ezredes a boldog szülőket Rab Mária kegyhely és a serleg alapító okmányával ajándékozta meg és bejelentette, hogy a kis Emese Mária nevét a serlegbe véseti. A forrásból merített s az alapító serlegbe tartott víz hullott malasztként a kis leányka fejére.

Könyörgő ájtatosságokat tartottak 1942. szeptember végén a jutasi erdőben a kegyhelynél a hadbavonult honvédekért, „ahol derék jutasi honvédeink páratlan áldozatkészségéből áll a kedves ájtatossági hely: a Rab Mária sziklagrottája.”

A háborúban lévő hozzátartozókért minden évben több alkalommal tartottak zarándoklatokat a kegyhelynél. Ezeket minden esetben a Boldog Margit és a Szent László templom plébánosa szervezte. Ami még állandó volt, az altisztképző jelenléte. Évről-évre nagy volt azok száma, akik kizarándokoltak a kegyhelyhez. 1943-ban az altisztképző növendékei egy keresztet készítettek, melyet Kisasszony-napján állítottak fel ünnepi szentmise keretében.

A második Rab Mária-szobor, 1943

A Rab Mária kegyhely történetéhez tartoztak – és így teljes – a következő események is: A Veszprémen átvonuló világháborús események – és a szovjet katonák is – kárt tettek a Rab Mária forrás és kegyhelyben. De 1945 végén az Árpád házi Szent Margit plébánosa, dr. Szemes József már egy új Mária szobor átadását tervezi szentmise keretében. Ennek megtartására kér engedélyt - olvasható a Veszprém Érseki Levéltár egyházmegyei iratai között 1945. augusztus 31-i dátummal – dr. Czapik Gyula veszprémi megyéspüspöktől.

Mint a kérelmében írja „Veszprém város közönségének kedvelt zarándokhelye a jutasi erdőben lévő u.n. 'Rab Mária' forrás, mely az oroszok bejövetelekor ugyancsak sok kárt szenvedett. Kedvelt Mária szobrát darabokra törték, fogadalmi tárgyait pedig megsemmisítették. Nemrég karrarai márványból Szűzanya szobrot kaptam az üresen maradt grotta részére, melyet szeptember hó 9-én, vasárnap délután ünnepélyes keretek között szeretnék átadni rendeltetésének”.

A megyéspüspök örömmel tesz eleget ennek a kérésnek, majd megjegyzi: „Őszinte örömöm az volna, ha veszprémi híveim minél nagyobb számban megjelenének plébániája ezen ünnepségén, mely a Szűz Mária tisztelet elmélyítéséhez ismételt alkalmat nyújt.”

Az engedély kézhezvétele után megindult a szervezés, a templom plébáno-

sa meghívót küld minden templomba, hogy a hívek minél nagyobb számban vegyenek részt az ünnepségen. „Az Árpád házi Szent Margit plébánia rendezésében Veszprém város mindhárom egyházközsége szeptember 9-én vasárnap délután 4 órai kezdettel zarándoklatot vezet a jutasi erdőben lévő úgynevezett RAB MÁRIA forráshoz”- írja meghívójában Dr. Szemes József plébános. A körmenetet Babics Endre kanonok vezette, aki egyben felszentelte az új Mária szobrot is. A szentbeszédet Kerényi József esperes tartotta az egybegyűlteknél. A zarándoklatot felajánlották „fogoly magyar testvéreink mielőbbi sikeres hazatéréséért”. Így – mint a Szent Margit templom plébánosa fogalmazott „igazság szerint egyetlen férfinak sem szabadna hiányoznia”, ki azért, mert sikeresen visszatért a fogságból, ki azért mert elkerülte azt.

Rab Mária forrás és a magába foglaló erdő fölé rövidesen sűrű fekete felhő terült. Eltűntek a hálából elhelyezett táblácskák, eltűnt a Mária szobor, a gondosan karbantartott területet ellepte a gaz, a vadul burjánzó indák eltömték a forrást: a Rab Mária kegyhely tetszhalott állapotba került.

A forrás köfoglalata 1939 körül

Bátran mondhatjuk, hogy nem halt meg, hiszen sokak emlékezetében ott volt a hely szeretete, tisztelete. Például Dankházi Árpád volt jutasi altisztjében is, aki – már civilként és nyugdíjasként – virágot helyezett el Mária képzeletbeli szobránál. Ő így emlékezett vissza a kegyhelyre: *Mielőtt kimentünk Németországba* (1944. decemberében a kitelepítéskor – szerző megj.), *előtte Édesanyám meglátogatott, nagyon bánatos volt. Bánatát fokozta, hogy a bátyám már akkor kint volt a Szovjetunióban és 1943. óta nem adott életjelt magáról. Édesanyám a Rab-Mária közbenjárását is kérte, és ha hazajövünk –*

“Drága gyermekek! Édesanyai szívem nagyon szenved, amikor azokra a gyermekeimre nézek, akik állandóan az Isteni elé helyezik az emberit, gyermekeimért, akik mindannak ellenére, ami körülveszi őket és minden jel ellenére, melyet küldünk nekik, azt gondolják, hogy Fiam nélkül haladhatnak. Nem lehet! Az örök kárhozat felé haladnak.

A grotta 1942 körül

mondta –, egy kis Szűz-Mária szobrot elhelyez a Rab-Máriánál. Sajnos ezt a körülmények később nem engedték, így a kis szobrot itthon őrizzük. Később, a '80-as évek elején – mivel régi szép emlék fűzött a Rab-Máriához – ha az édesanyám meglátogatott, oda mindig ki kellett vele menni, ezért most is felkerestük. Szomorú volt a látvány, mert ezen a szép helyen csak piszkot és szemetet láttunk. Abban az időben, amikor még ott szolgáltam, szépen kialakított partfal volt, rajta elhelyezett márványlapocskák „Hálából” felirattal, csodálatos gyógyulások emlékére.

Jelenkori története, megújulása már vélhetően mindenki előtt ismert. Néhány lelkes egyesületi tag fejébe vette, hogy megkeresi, majd felújítja és az eredeti állapotába visszaállítja a kegyhelyet. De ennek története már új lapra tartozik. Szerencsére több lapot is meg fog tölteni.

EMLÉKEIM RAB MÁRIÁRÓL

Veszprémben születtem 1929-ben. Katolikus nevelést kaptam családban. Édesapám kőműves mester volt, édesanyám varrónő. Egy nővérem volt, 5 évvel idősebb mint én. Mindketten katolikus iskolába jártunk. Így természetes, hogy a vallásos élet vérünkbe vált. Már elemi iskolás koromban iskolai kiránduláson megismertem Rab Máriát, amikor ott ünnepeltük a madarak és fák napját.

Szülőházunk a Cserhátan volt, az akkori Bolgár Mihály és Cserhát utca sarkán, a Giricses lépcső előtt. Így nem volt messze Rab Máriától. A veszprémieknek két búcsújáró helyük volt akkoriban, a Csatár-hegy és Rab Mária. Vasárnaponként gyakran kirándultunk a Betekints völgybe, a Laczkó-forráshoz, az Aranyos-völgybe, vagy a Rab Máriához. Ilyenkor ebéd után indultunk el. Amikor a Rab Máriához mentünk, a Cserhát és a Fenyves utcán, a fenyves erdő mellett mentünk, a búzatábláknál. Itt virágot szedtünk, pipacsot, búzavirágot, szarkalábot. Ezután átkelve a Jutasi úton, a Honvéd laktanya előtt, az emeletes házaknál, toronyiránt mentünk a Rab Mária forráshoz. Itt letettük Szűz Máriának a virágcsokrot, imádkoztunk, majd meguzsonnáztunk, játszottunk. Visszafelé a Jutasi úton jöttünk haza. Sokszor magam is elmentem a Rab Máriához, különösen nyáron, még elsős kispap koromban is 1950-ben.

Ebele Ferenc atya Magyarpolány katolikus plébánosa nem szakadt el szülővárosától és mindig ott van, ahol tenni lehet Veszprémért. A Rab Mária Híradó cikkeiben is sok-sok hivatkozás van Ferenc atyára – a neve kikerülhetetlenül kapcsolódik ezekhez az ügyekhez. A Viadukt Mária-szobra felújításának ötletét elsőnek karolta fel 1996-ban, s a Rab Mária-forrás felújítására indított mozgalmat is támogatja. Több alkalommal közreműködött szabadtéri szentmisén a forrásnál és figyelemmel kíséri a fejleményeket. A RMH következő számában hosszabb interjú készül Ebele Ferenc atyával veszprémi emlékeiről, termékeny életpályájáról, mély elhivatottságáról.

Ebele Ferenc
magyarpolányi plébános

MAGYARPOLÁNYI SZENTKÚT

DR. PAKSINÉ BESZERDICH ILDIKÓ

„Minden forrásom
belőled fakad”
Zsolt.86.

Egyszer volt, hol nem volt, valamikor régen, Magyarpolány határában, a falutól 2-3 km-re egy szent kút. Gyönyörű szép helyen erdő és mező között, szép nagy legelő: a legelő végén 3 bővizű forrás tört elő. Egy árokba „szaladt” a vizük, és a Bittváig meg sem állt. Sok mindent látott a kis patak: a földön szorgos emberek dolgoztak, a gyerekek vidáman játszadoztak és a kihajtott állatok jóízűen legelésztek. A vizet olykor elrekesztették és a kialakult tavacskában a gyerekek, de néha még a felnőttek is fürödtek. Az emberek délidőben a szentkút mellé telepedtek, hogy elfogyasszák ebédjüket. A forrásokat vastag fák vették körül, a fákon szentképeket helyeztek el. Történetükről több legenda is született, de írásos anyagot nem hagytak öseink, így biztosan nem tudhatunk. A szent kút létezése azonban tény, már a régi (háború előtti) térképeken is szerepelt. Valószínűleg a háború után csendesedett el a története.

A forrásokat a 70-es évek közepéig rendbe tartották. Ekkor a TSZ vette át a vizek területét és beültették facsemetével. Ez idő tájt már nem tartottak állatokat, megszűnt a legeltetés, így sajnos a forrásokat elhanyagolták. Kettőt teljesen ellepert a mocsár. Valószínűleg a harmadik kút is erre a sorsra jutott volna, ha nem jön egy csodálatos álom.

Történt ugyanis, hogy 2001. február 11-én (Szent Bernadett első látomása) egy idős néni álmában megjelent a szent kút és egy hatalmas fa. Amelynek törzsén lévő mélyedésében a Szűzanya képe látszott. Az asszonyt annyira megérintette, felzaklatta az álombeli kép, hogy nem tudott megnyugodni. Betegségével dacolva keresztülvitte, hogy a szent kúthoz vigyék. Nem volt egyszerű feladat a betongyűrűvel körülvett kutat megközelíthetlenné a forrásvizet. Hosszas keresgélés után azonban ott állt a fa, rajta a mélyedés; csakúgy, mint az álomban. „Több mint 25 éve nem jártam arra. Elkeseredtem, amikor megláttam, hogy elhanyagolták a kutat és környékét.” – emlékszik vissza az idős néni.

A szent kút híre eljutott a szomszéd községbe. Onnan egy mélyen vallásos férfi jelezte, hogy szívesen felkeresné a forrást. A szót tett követte, következő alkalommal csatlakozott egy már kisebb csoporthoz. Magával vitt egy Szűzanya-domborművet, amely pontosan illeszkedett a fán látható mélyedésbe. „Imádkoztunk és dolgoztunk” – folytatódik a visszaemlékezés. „Az Úr segítségével

mindenhol. Mindig többen lettünk.” Először a forrás és környéke szépült meg, majd az odavezető utat is rendbe tették. Kis kápolnát építettek a forráshoz, amelyben egy lourdes-i Mária-szobor áll. Az álombeli fára pedig keresztet erősítettek fel és azon egy Krisztus-fej látható, alatta pedig a Szűzanya-dombormű. A kápolnát Magyarok Nagyasszonya tiszteletére Ebele Ferenc plébános úr szentelte fel 2004. októberében.

Érdekes módon fedezték fel ugyancsak 2004-ben a második forrást. A szent kút területén tujákat ültettek, és az öntözéshez vizet kerestek. Nem akartak a kútból vizet méríteni, nehogy az bepiszkolódjon -, ezért a nedvesebb, vízesebb részeket próbálkoztak. Az egyik helyen - a szent kút közelében - megsüllyedt a föld, forrás fakadt fel, s hamarosan látható lett a betongyűrű is.

2005 óta járják a falusiak a keresztutat; 14-szer állnak meg, amely helyeket mára már 2007. augusztusában felszentelt, táblával jelzett stációk hirdetnek. A zarándokmenet először az öreg fán lévő kereszthez érkezik, itt mindannyian megérintik a keresztfát, majd

úgy haladnak lassan a kis kápolnához. Ott a Fájdalmas Rózsafüzért imádkozzák el, míg hazafelé az Irgalmas Rózsafüzért. Az Ágoston keresztnél az Úr anyala kezdetű imádság vagy pedig egy ének hangzik fel. Mindenki örömmel, feltöltődve ér haza. „Ha tudnék, minden héten elmennék. Öröm van a szívemben” – vallja az idős asszony.

A kis patak további álmokat dédelget: szeretné, ha a szent kút és környéke még tovább szépülne, s ha majd egyszer a harmadik forrás is felszínre kerülne. Legfőbb óhaja jelenleg azonban az, hogy a szent kút vize tiszta és iható legyen, az odalátogató nyugodt szívvel merithessen belőle.

A falubeliek minden hónap utolsó péntekén, a reggeli órákban indulva, egy előimádkozó vezetésével keresik fel a szent helyet. Érkeznek azonban már messzebből is: Ajkáról, Pápáról, Veszprémből, de még Budapestről is. A Németországba, Kanadába elszármazott polányiak is felkerekednek, hogy Istenhez forduljanak a Szűzanya közbenjárásával. A szent kút híre, ereje egyre növekszik...

Aki nem hiszi, járjon utána!

Magyarpolányi Szentkút

A 21 éves Káplán György m. kir. páncélos hadnagy 1941-ben

KORABELI CIKK

A HÁBORÚS MISÉKRŐL

Vitéz KÁPLÁN GYÖRGY

Megjelent a Veszprémi Hírlapban 1944. március 19. után

Milyen rossz, ha vasárnap délelőtt nem lehet szentmisére menni! Igaz, van délután is mise... de az mégis más. Hiszen 1944 tavasza óta minden délelőtt riadó van a megszokott életritmus helyett. „Bácska-bajázik” az ember és Liberátorok tömegét számolgtatja.

1942-ben kint a doni fronton hiányzott nekem ennyire az Istentisztelet, éppúgy mint most, 1944-ben.

Már fél 2 és még a legcsekélyebb jele sincs a lefűjásnak. Unalmamban harctéri naplómban lapozgattam. Érdekes, két évvel ezelőtt éppen ilyen gondolatok foglalkoztattak, ugyanígy hiányzott a vasárnap.

Akkor nem volt ilyen szép idő. Esett az eső. Tartalékban voltunk az első vonal mögött, minden pillanatban ellentámadásra készen álltunk. Távoli ágyúdörgés hallatszott, egy-egy géppuska szólalt néha meg: úgy látszott, az oroszok még ilyen sárban is támadni próbálnak. Bent ültem a leponyvázott harcocsiban, kezelőim karjukra borulva aludtak, a ponyván halkán szemetelt az eső. Milyen messze volt akkor tőlünk Magyarországot! Ha puskagolyó-sebességgel szálltunk volna hazafelé a Don mellől, akkor is sokáig tartott volna az út... Hihetetlennek tűnt ott, hogy odahaza épp úgy folyik az élet, épp úgy csilingelnek a villamosok, épp úgy játszanak a gyermekek a parkokban, az utcán. A rikkancsok

újságot árulnak... Az Otthonmaradt „Néklülözhetetlen” vesz egyet, belenéz: Unalmas ez a háború – mondja...

Az eső tovább pergett, eszembe jutott, hogy vasárnap van már megint. Konganak a harangok, ünneplőbe öltözött emberek sietnek a templomba, mi csak odaképzeltük magunkat... Elkezdtem játszani a harcocsiban lévő rádió állomáskeresőjével. Egyszer csak a fehallgató sercegése kitisztult s ismerős hangok szóaltak meg Budapest hullámhosszán latinul: „Kyrie eleison... Christe eleison”, majd teljesen tisztán, a szokásos légköri zavarok nélkül hullámzott a kórus örömmujongása: „Glória in excelsis Deo!”. A fehallgató kis fekete membránlemezéből mintha hatalmas angyalkórus zengte volna az Úr dicsőségét, eltompította az ágyuk morajlását, géppuskák kerepelését, a Sanctus hármass csendítésére a harcocsi benzines olajgőz szaga mintha tömjén lett volna...

Váratlanul felerősödött az orosz ágyútűz, az utolsó Dominus vobiscumot már alig hallottuk, mintha a miséző pap nekünk kiáltotta volna még búcsúzóul a Mátyás templomból, oda a Don sárgálló napraforgótábláiba: „Az Úr legyen veletek!”, mert befutott az ellentámadási parancs: „Páncélvadászok, előre!” Ez volt az életem egyik legáhítatosabb misehallgatása...

Fenti írásom a Veszprémi Hírlapban jelent meg 1944. március 19-e után, a hitlerista megszállás idején. (Néhány szavát korszerűsítettem). Miután jelenlegi fiatal olvasóink – szerencsájukra – ezt a tragikus időszakot nemigen ismerhetik, ezért rövid magyarázatra szükség lehet.

A német megszállás időtartama alatt, - míg a szovjet csapatok el nem foglalták egész Magyarországot – az angolszász szövetségesek naponta óriási erővel bombázták hazánkat és támogatták az orosz előretörést.

Hamar kitapasztalhattuk „menetrendjüket”.

Az USA ellenünk bevetett hatalmas légierje hajnalonként olaszországi reptereikről felszállva, 11 óra tájékan a Balaton felett gyülekezett és innen kiindulva kezdték szőnyegbombázásaikat. A magyar PUMA vadászpilóták Szentkirányszabadjáról; a német vadászpilóták alakulatok saját repülőtereikről kezdték meg a Liberátorok zavarását. (Ezért találtak a Balatonban oly sok repülőroncsot)

A délelőtti órákban nem volt tanácsos az utakon közlekedni, s amely körzetben elrendelték a légiriadót, ott ez természetesen tilos volt.

Ezen okból helyezték át az illetékesek a vasárnap délelőtti istentiszteleteket késő délutánra, mert olyankor viszonylag nyugodtabb volt a légtér. Hiányzott viszont az ünnepnapok délelőtti hangulata, a szépen kiöltözött emberek nyugodt ütemű sétája. Ez időben országunk lakossága még nem volt „átnevelve”, akkortájt természetes volt, hogy a keresztény családok vasárnap délelőtt templomaikba mentek.

A cikkben említett „Bácska, Bajázás” a Magyar Rádióban leadott légiriasztás kezdetét jelentette, mert az amerikai gépek déli irányból jöttek és az ilyenkor elrendelt riadó először ezeket a körzeteket érintette.

Háborús napjaink teljességéhez hozzátartozott, hogy az angol királyi légierő általában éjjelente bombázott. Mind a délelőtti, mind az éjjeli bombázások nemcsak katonai objektumok ellen irányultak, hanem civil létesítményekre is. Kirívó példája ennek a budapesti Andrassy út palotáinak, a kisköfalatti pályájának, valamint a Városliget játszótáraitak megszórása; egy szép vasárnapi délelőttön, több civil és gyermek áldozattal.

Ha már a bombázásokról esik szó, meg kell említeni, hogy 1942-ben egy alkalommal szovjet gépek dobtak bombát a Városmajori templomra és Zilahy Lajos író házára.

Még tartozom egy szakmai felvilágosítással. A harcocsikba beépített R5 típusjelű rádió adó-vevők kizárólag a katonai egymás közötti összeköttetést szolgálták, ezeken nem lehetett hallgatni a középhullámú műsorszóró adókat. És a működtetésükkel is nagyon kellett vigyázni, mert adásukat az ellenség is lehallgathatta. A budapesti rádió adását egy „civil” telepési rádióval fogtuk, amelyen kedvező légköri viszonyok között, jól bejött a lakihegyi adó. Annakidején zászlóaljunk több ilyen készüléket kapott az egyik rádiógyártól.

Magamról annyit, hogy 44-ben még a jutasi tiszthelyettesképző iskolában szolgáltam, és Veszprémben laktam. Az iskola templomában vagy a Rab Máriánál volt vasárnap délelőtt mise, de légiriadók idején a közlekedés akadályokba ütközött.

vitéz Káplán György
egykori oktatótisz

Mosolygó Jézus a Csatári kápolna mennyezetén

AZ ÚR SZŐLŐMUNKÁSA, APOLKA NŐVÉR

RÁCZ KATALIN

Apolka nővér közismert személyisége Veszprémnek. Élete egybeforrt a Regina Mundi templom életével, ahol a sekrestyés feladatokat látja el immár 18. éve. A 86 éves szerzetesnővér rendezi a virágokat, a templomot. Ő a mindenkori plébános jobb keze – Varga István atyával 1993-tól, a tavaly elhunyt Tóth Gyula atyával 1995-től szolgált, és most a 2010-ben kinevezett plébános, László Dezső atya mellett dolgozik.

Első felvetésemre tiltakozott, amikor felkértem erre az interjúra – hogy nincs az ő életében semmi érdekes, ami mást is érdekelhetne. De erősködtem, hogy nem így van. Isten közelében élni, őt szolgálni egy egész életen át, elköteleződni és kitartani – olyan életpélda, amelyet látnunk kell közelebből, példaként fel kell mutatni. Isten mások életén keresztül hozzánk is beszél. Ismerjük meg, vonjuk le a tanulságot a magunk számára élete történetéből!

A megbeszélte időben, csütörtök este fél hétkor a templom oldalsó bejáratánál csöngetek, s nemsokára hallom Apolka nővér hangját a kaputelefonon, s bemehetek. Az ajtón fészegetés nyomai – mint megtudtam, pár hete a fényes kivilágítás ellenére valaki be akarta törni, de szerencsére a keresztpánt megvédte a rendházat a hivatlan látogatótól.

Az apró termetű kis apácánővér az emeleten fogad nagy szeretettel. Beköltözésekor Edit, Matild és Teréz nővérekkel osztotta meg a barátságos lakást a Regina

Pollmann Anna

Mundi templommal egybeépült Rendházban, az utóbbi években pedig a fiatal Zsuzsa, Viki és Judit nővérek voltak a lakótársai 2008-ig, amíg őket a kinevezésük Budapestre szólította a Váci utcai rendházba. De rendszeresen hazalátogatnak, s ilyenkor újra megtelik élettél a kiüresedett ház.

Sajnos, Apolka nővérnek a járás nehezeére esik, többször elesett és fájdalmai vannak. Bicegve járkal, ennek ellenére sűrög-forog, sütiével, teával kínál, s közben nem veszítve el a fonalat, mesél a küzdelmes életéről, amelyet ámulva hallgatok.

– Kedves Apolka nővér! Milyen családból indult, milyen volt a gyermekkor?

Móron születtem, 1926-ban, vallásos sváb családban, eredeti nevem Pollmann Anna. Édesapám vincellérként dolgozott, saját szőlője is volt, édesanyám pedig besegített neki a gazdaságban. Volt egy nálam 7 évvel idősebb nővérem, Júlia. Ott-hon is svábul beszéltek a szüleim, édesapám még gót betűkkel írta a leveleit. Én csak az óvodában tanultam meg magyarul. Az óvoda után az Isteni Megváltó Leányai iskolájába írtattak be. Német olvasást is tanultunk és gót betűkkel írtunk. Kitűnő tanuló voltam. A – szakállas - kapucinus atyák hitoktattak Móron, nagyon jó nevelést adtak. Nagyon szerettem, hogy az iskolában színdarabokat tanultunk be és elő is adtuk őket. Szerepeltem „A megfagyott gyermek” és a „Szent Erzsébet” című darabokban is, ezeket az atyák névnapján is előadtuk. Ekkoriban működött a „Szívgyárda” közösség a gyerekek összefogására – a mai cserkészethez hasonlítanám –, amelyben Szívgyárda-kapitány, Szívgyárda-főhadnagy és -alhadnagy rangok voltak, egyenruhánk volt és a májusi litánián mindig külön felvonultunk a templomban. Emlékszem a SZÍV újság nevű jezsuita alapítású katolikus lapra is, akkoriban, mint kisiskolás, ennek széthordásában is részt vettem.

Bár kitűnő tanuló voltam, nem mehettem át a polgári iskolába, mert édesanyám féltett a továbbtanulástól. Szegények voltunk, és tartott tőle, hogy kisebbségi érzé-

Móri katolikus templom

sem alakul ki, mert nem volt meg a megfelelő felszerelésem, ruhám. Így otthon maradtam, és 16-17 éves koromban már besegítettem a *családi szőlészetbe*. Ekkor az egyik polgári iskolai tanárnő Máter Pécsy Borbála szülei Cecéről odaköltöztek Móra. A nővére a villanytelepen dolgozott, de sokat betegeskedett, és hazavitte a munkáját. Ezért kerestek valakit, aki helyette beszedi a villanyszámlát. Máter Pécsy megkérdezte tőlem, hogy elvállalom-e a munkát, amire ígent mondtam. Persze, a szüleim ekkor is féltettek, mert egészen félreeső helyekre kellett elmennem, mint például a hírhedt Csóhajpusztára – de szerencsére nem történt semmi baj.

– Mikor és hogyan dőlt el, hogy apáca lesz?

Nagyon szerettem kiskorom óta a templomba járni. Már akkor elmentem minden reggel a hajnali misére. 1943-ban Máter Pécsy megpendítette, hogy volna-e kedvem belépni hozzájuk. A szüleim nem ellenzték, de azért kérdezték tőlem, hogy kibírom-e, hiszen nagyon szerettem táncolni. Ez igaz is volt, tényleg sokat voltunk bálban. Jól is éreztem magam, de utána hiányérzetem volt. Valami nagy űrt éreztem és azt, hogy valaminek még lennie kell! Mindig is jobban éreztem magam a templomban, és e környéki helyeken –, ezért mindig ott voltam, amikor csak lehetett. Két hét gondolkodási időm volt. Sokat vajúdtam. Igaz, soha nem gondoltam házasságra. Láttam rossz házasságot közlőről – sajnos éppen a nővéremnek nem sikerült – és ez elriasztott. A kislánya, Teréz 1938-ban szüle-

tett, jóformán én nevelgettem, gondoskodtam róla. A döntésnél az is aggasztott, hogy stafíringot kellett volna vinni a Rendházba – de szerencsére erről lemondtak a nővérek. A két hét lejárta után végül ígent mondtam.

– Hogyan kezdődött apácaélete a vespéri rendházban?

Amikor, életemben először elindultam hazulról, édesapám keresztet rajzolt a homlokomra. Nagy izgalommal utaztam Veszprémbe, ahova édesapám is elkísért. Két nővér várt minket a vasútállomáson és rögtön beköltöztem a Rendházba. Veszprémbe nem mehettünk ki egyedül a városba, csak kettesével. Emlékszem egy kirándulásra a Rab Mária-forráshoz. A történetét a nővérek elmesélték, de a környéke, megmondom őszintén, akkoriban egy dzsumbuj volt. Egy hét bennlakás után megkaptam a jelölteknek való rendi ruhát: fekete pelerin gallért, fehér blúzt, fekete rakott szoknyát, fekete harisnyát és a Mária-monogramos jelölt-láncot. Majd kivittek a nővérek Csopakra, a rendház üdülőjébe – ahova mára a Balatonfelvidéki Nemzeti Park költözött. Ez akkor egy kétszintes árka-dos ház volt, kápolnával, nagy kerttel, vízeséssel. Az Angolkisasszonyok gyerekeit vittek ide nyaraltatni. Máter Pogány tanárnő mezőgazdasági ismereteket tanított, és ő vezette itt a gazdálkodást is. Két nővér főzött, a többiek kapáltak, veteményeztek. Má-

Bevásárlás Kiskanizsán, 1961

ter Pogány apró termetű, okos nő volt. Volt egy tehenünk is. Amikor először megláttam Pogány nővért tehenet fejni, ahogy húzta a tőgyét, – megkérdeztem: miért kínozza szegény állatot? – erre átadta nekem, és én meg-

A szerzetesi ruha felöltésénél mondandó imák

A RUHÁNÁL:

Hálát adok Neked, édes jó Istenem, hogy megengedted a szerzetesélet keresztjét felvennem; add kegyelmedet, hogy a halálomig állhatatosan és örömmel viseljem!

AZ ALSÓ FÖKÖTŐNÉL:

Óh Jézusom, keserves kínszenvedésed és halálod emlékéért, valamint szent jelenlétedet véd mélyen a szívemben!

A HOMLOKSZALAGNÁL:

Édes Jézusom, zárd le szememet a földiek és nyisd meg az égiek számára!

A HOMLOKKÖTŐNÉL:

Koronázz meg, oh Jézusom, kegyelmeddel itt, s az örök boldogság koronájával odafönn, a Te országodban!

A KÉZELŐKNÉL:

Óh Jézusom, fűzzed szívemet Magadhoz a szent szeretet kötelékével!

A DERÉKSZALAGNÁL:

Övezz át engem, Uram, a Te erőddel!

A FEKETE GALLÉRNÁL:

Óh Jézusom, oltalmaz meg engem kegyesen minden veszedelemtől: a világtól és a világ szellemétől, hogy tiszta szívvel imádkozzam, dolgozzam és szenvedjek a Te dicsőségedre!

A FEHÉR GALLÉRNÁL:

Add, oh Jézusom, hogy szeressem a megvette-tést és megaláztatást!

AZ ELSŐ GALLÉRSZALAGNÁL:

Óh Istenem, erősíts meg a hitben, s adj vak engedelmisséget!

A MÁSODIK SZALAGNÁL:

Gyarapítsd a reményemet, s ajándékozz meg a szent szegénység szeretetével és szellemével!

A HARMADIK SZALAGNÁL:

Adj tiszta szívet és gyűjtsd lángra bennem az Isten és a felebarátom iránt való szeretetet!

A NEGYEDIK SZALAGNÁL:

Adj mély alázatosságot és készséget, hogy oda menjek, ahova az engedelmisség hív!

A FÁTYOLNÁL:

Ellene mondok a világnak, s az ő hiúságainak, hogy egyedül Neked tessek, én Istenem, én Mindenem!

A KÖPENY FELÖLTÉSÉNÉL:

*Borítsd reánk palástodat,
Védelmet, oltalmadat,
Óh szűzanyánk, oh el ne hagyj,
Biztos reményünk csak Te vagy!*

mutattam hogyan kell fejni. A parkban gyönyörű vízesés volt, és *szőlőültetvény* – ezeket sajnos már mind kivágták. Napi munkánkhoz tartozott az ebédosztás a növendék-ebédlőben, ebédlő-takarítás, a kápolna rendezése. Veszprémben ugyanez, itt a templomot rendeztük. Egy év jelöltidő után következett a beöltöztetés, ami már Zugligeten történt.

– *Hogyan telt a noviciátus?*

Zugligeten töltöttük a noviciátust, amely 2 éves volt. Itt volt a Rend tartományi háza elemi iskolával. Máter Krigorszky Magdolna volt akkor a tartományfőnöknő. Ekkor az öltözetünk a következő ruhadarabokból állt: zárt fekete hosszú ruha, fölötté egy pelerinszerű nagy gallér, a fölötté egy kis fehér gallér, s e fölé egy széles fehér homlokshalagot kötöttünk. Erre jött a fátyol és a fekete cingulum (övszerűség). Amikor öltöztünk, minden ruhadarabhoz egy ima tartozott. Reggel hatkor csengőszóra ébredtünk. Az ágyunk melletti szőnyegen térdelve mosakodtunk lavórban, vödörrel, kancsóval. A napirendünk az öltöztetés után félóra elmélkedéssel, majd szentmisével kezdődött, utána következett a közös reggeli. A novíciák külön étkeztek – az idősebbeket szinte óvták tőlünk, és engedély kellett, hogyha beszélni akartunk velük. Független ágyakban aludtunk, reggeli után kellett bevetni. Kilenc-kor kezdődött az oktatás. Novic mesternőnk Máter Kelemen volt – ő volt a legjobb a fiatalokhoz, csak hálával tudok rá gondolni.

A fiatal Apolka nővér Máter Simon Olgával Máriacellben, 1965

Az oktatás után jött a munka – ki-ki oda beosztva, amihez értett. A közös munka alatt nem lehetett beszélni, hanem egyvalaki felolvasott. Háromnegyed 12-től lelkiismeretvizsgálatra – „partikulare egzamen” – gyülekezés a templomban. 12-kor kezdődött az ebéd, utána pihenés. Vasárnap és ünnepnapok kivételével az étkezéskor szilencium volt, tilos volt a beszélgetés. Kettőkor kezdődött a rekreáció: a vigadozás, szórakozás, játék. Ilyenkor a kertben játszottunk, vagy felmentünk aへgyre. Minden nagyon szép volt, jól éreztük magunkat... De a második évben ezt a légkört megzavarta a háború.

– *Miként vészelte át a rendház a háborús időket?*

1944-ben, ahogy közeledett a front, a tartományfőnöknőnk hazaküldött bennünket, hogy otthon biztonságban, jobban védve legyünk. Én másodmagammal a rendházban maradtam. Decemberben mégis visszaszívárogtak a többiek, és december 24-én már teljes létszámban együtt voltunk. Délután 3-kor kezdődött az éjféli mise, mert már nagyon zűrös volt a helyzet. Ezidőben már olyan nagy lövések voltak a Jánoshegy felől, hogy állandóan futkostatott a főnövér, hogy nyissam ki vagy csukjam be az ablakokat. A szentmisét le kellett rövidíteni, hogy a jezsuita novíciusok, kispapok, akik a misén asszisztáltak, haza tudjanak menni. Olyan komoly belövések voltak, hogy a mise után ők szinte hason csúszva mentek haza, mi pedig valamennyien levonultunk az óvóhelyre. Ekkor már magyar katonák voltak beszállásolva a rendházba, és a 10-es helyőrségi kórház teljes felszerelését is idemenekítették. A kb. 7-8 magyar katonának ekkor parancsot kapott, hogy menjenek ki harcolni. Hiába kérdezték, hogy ugyan mivel harcoljanak? Kimentek, megadták magukat, de az egyik haslövést kapott. Vissza jött és a folyosón halt meg a szemünk láttára, ott imádkoztunk fölötté reggelig. Reggel a tartományfőnöknővel felmentünk a templomba, megáldoztatott minket, kiürítette a cibóriumot, nehogy a benne lévő szentostyát megszenteltségtelenítsék a betörő ellenséges csapatok, majd lementünk az ebédlőbe. Az orosz katonák ekkorra már benn voltak a házban. A mosogató helyiségben ültek, ott mosakodtak, és a kezükbe volt a beigli, egy-egy fél csirke – amit karácsonyra elkészítettünk. A tartományfőnöknő mondta, hogy amit tudunk, vigyünk le az óvóhelyre. Így tettünk, ettünk valamit és vártuk,

hogy mi lesz. Matracokat vittünk le a pincébe; egy részét föltettük a szekrények tetejére, másik részét a földre. Mi, fiatalok, ott aludtunk a szekrények tetején, az idősebbek pedig a földön. Ekkor már nem volt se villany, se víz. Nemsokára lejött két orosz katonával egy tolmáccsal – 2 nővér tudott oroszul –, s egy gyertyával. Sorfalat kellett állni és mindenkinek szét kellett tártani a karját. Karórát kerestek, de nem találtak. Utána lenn maradtunk a sötétben, és retgettünk.

Amikor később egy kis nyugalom volt, egy harmadik orosz lejött, és intett, hogy felmehetünk. Az emeletről néztük, úgy esett a bomba Budapestre mint a záporosó.

Az angolkisasszonyok intézetének látképe a színházról, előtérben katonák, 1958-59. A (Veszprémi Kaleidoszkóp számára adományozta Fábián Péter)

Fent a rendházban láttuk a pusztítás nyomait. Szétszórtak mindent, a csövek befagytak, az éjjeli edényből ettek. Mindent elvittek, az élelmiszerraktárunkat kirabolták, elhurcolták.

De volt egy jelenet, amit nem felejtetek el: a templomban, amikor végigvonultak a hófehér márványon, a vörös szőnyegen, két idősebb orosz fejet hajtott az oltárnál és letérdelt... Volt 1-2 orosz, akik úgy hívtak minket, hogy „Monaska” (*kis apáca*), „monaszeri bunker” (*zárdai bunker*) – mondogatták és mindig keresztet vetettek, ha megláttak.

– *Nem durvultak el később az orosz katonák, nem volt kellemetlenségük az együtt-lakásból?*

Nem szemtelenkedtek, egy ujjal sem nyúltak hozzánk – mondhatom, megmenett minket a rendi ruha. Ekkor a reggelink 1 csésze főtt bab, arra 1 kanál lekvár volt. A házban akkor 21 novícia, idősebb nővérek, plusz egy orosz hadosztály volt. Minden nap volt szentmise a torony alatti helyiségben, néhány orosz katonával is rendszeresen bejött. Gyakran Süle atya, jezsuita páter misézett. Nagyon talpraesett, ügyes atya volt. Ha

egy ló elhullott, ő megnyúzta, s a húsát ettük sárgaborsó főzelékkel. A sárgaborsót az oroszok hozták. A többi húst feldolgozták kolbásznak. Édeskés volt az íze, de ehető. Az oroszok hoztak kukoricalisztet is – ebből gombócot, kását készítettünk. Az ottani, kiscelli plébános egy kerti házban lakott. Őt elvitték, de pár nap múlva visszahozták. A folyosó végén sorba kellett állni a vízért az oroszokkal együtt, ők is ott álltak.

Egyszer berúgtak és felgyújtották az alsó szintet. Matracok, bútorok égtek. Ekkor kivezényelték minket havat hordani. A tartományfőnöknő kiadta az utasítást, hogy el ne hagyjuk egymást, ne menjünk sehova egyedül – és így nem is volt bántódásunk. Akkor rémültünk meg, amikor felfedezték a templomból átvezető alagutat.

Később a rendházunkat kinevezték hadikórháznak, oda hozták a sebesülteket, ott ope-

Apolka nővér

ráltak, s nekünk azt kellett takarítani. Kb. 10 orosz katona meghalt, őket ott temették el a parkban, lepedőkben és asztalokból eszkábált koporsóban.

Akkor kezdtek el randalírozni az oroszok, amikor már tőlünk kiköltöztek. Sokszor lehetett hallani a környékről a nők sikoltozását, segélykiáltását – ilyenkor a megtámadottak az utca-házzszámot kiabálták a sötétben, talán, hogy odataláljon a segítség. Amikor májusban elvonultak, kiásták és elvitték a halottakat is a parkból.

– A háború után hogyan folytatódott az élete ?

A háború után, 1947-ben tettem le az első fogadalmamat. Hárman voltunk veszprémiek, mi visszakerültünk a városba. Ekkorra az új főnöknő Mater Peller Anna lett. A veszpré-

mi rendházban rajtunk kívül még 40 régi nővér, 4 lengyel férfi alkalmazott volt és 7-8 takarítólány Márkóról, s a környező falvakból. A major fent volt az iskola mögött, ahol most a városi sportszarnok van. Itt volt istálló, ló, lovaskocsi, kocsis, 3 tehén, baromfi. A rendház és a 120 internátusban lakó növendék el látásához egy egész gazdaságot kellett tartani.

Ahogy hazajöttünk, jöttek a rossz hírek az államosításról. Mentettük, amit tudtunk: kiadtuk az értékeinket családoknak, a könyvek be lettek falazva. 1948-ban már nem mi, hanem a kommunisták által kinevezett tanárok éreztették az iskolánkban. A főnöknő ugyanis nem engedte, hogy az államosított iskolában tanítsunk. 1948. március elején volt a németek kitelepítése, akkor vitték el a szüleimet.

– Hogyan történt?

Érezték a veszélyt Mórón. A főnöknő mondta, hozzam ide őket, hiszen tudnak segíteni az itteni munkákban. Ide jöttek, később nővérem küldte utánuk az ágyneműt. Ott-hon azonban a nővéremet zaklatták és faggatták a rendőrök. Nem hitték el, hogy nem tudja, hol vannak a szülei. Erre a szüleim visszamentek Móra. Az ágyneműjük viszont másnap érkezett meg Veszprémbe. Engedélyt kaptam a főnöknőtől, hogy azt visszavigyem nekik. Mellém adta az egyik alkalmazottat, aki elkísért Fehérvárig. Szomorú érzés volt viszontlátni a szülővárosomat, szülőházamat. Gyanús volt, hogy nem láttam ismerőst. Szülőházam kapuja lezárva, lepecsételve. Bentről a marhák bögtek, a disznók ordítottak, a tyúkok futkostak az udvaron. Szívszorító látvány volt. Szüleim ekkor már a móri vasútállomáson voltak összetéve sok száz hasonló sorús sváb emberrel. Negyven marhaszállító vagon állt az állomáson, s meg kellett keresnem a szüleimet, hogy legalább elbúcsúzzam tőlük. Az állomás másik oldalán rengeteg ember állt. Megrendítő ma is visszaemlékezni, hogy amikor megláttak engem apácaruhában, megszólítottak: Kedves Nővér! Vigye ezt a levest az édesanyámnak – de azt kellett mondanom – Nem tudok segíteni, mert én is a szüleimet keresem. Keserves búcsú volt. Csak édesapámtól tudtam elbúcsúzni, édesanyámat már nem engedték le a vagonról. Három napig álltak még a vagonok az állomáson...

– Végül hova kerültek a szülei, mi lett a sorsuk?

Szászországba vitték őket, a Harz-hegységben kaptak egy földes szobát egy rozoga asztallal és székekkel, de ott patkányok túr-

ták a falat. Később beköltöztették őket egy kéta-blakos szobába, ami valamivel jobb volt. Szeptember elején kaptam meg tőlük az első levelet, cenzúrázva. 1957-ben engedtek ki először hozzájuk, s ehhez önéletrajzot kellett írnom. Később többször meglátogattam őket. Nagyon szerették őket a falujukban. Édesapám – „Pollmann bácsi” – állást kapott az evangélikus parókián, édesanyám pedig a katolikus plébánián segédkezett sokat és egy kifőzdében kapott helyet. Édesapám 1963-ban halt meg, és én 1972-ben hazahoztam az édesanyámat.

Kerti munka édesanyával Somlóvásárhelyen 1975

– Hogyan alakult az élete a szerzetesrendek feloszlása után?

Amikor feloszlatták a szerzetesrendeket, 1948 tavaszán a püspöki kar körlevelet adott ki, hogy akik nővéreket tudnak alkalmazni egyházközségi munkára, azok jelentkezzenek a püspökségen. Így kerültünk négyen Városlődre Katona Lajos esperes úrhoz. Ő egy rendkívül művelt, felkészült pap volt, Bécsben végzett a Pázmáneumban. Egyszerre kerültünk hozzá négyen, még rendi ruhában. Később jött Edit nővér kántornak, akivel azután 56 évig együtt dolgoztunk. Edit később kezdte a novíciátust, mint én és nem tudta befejezni, s hogy valamilyen végzettség legyen a kezében, beiratkozott a közgazdaságiba, azt végezte el. 1950-ben volt a rend teljes fölосzlata – ekkor a rendi ruhát is le kellett vetni. Nem volt más ruhánk, a hívek adták össze a ruhatárunkat. 1951-ben szóltak, hogy vigyázzunk, mert el fognak vinni minket. Egyszer rekollekció – lelkipásztori konferencia – volt nálunk, 16 pap ült egy asztalnál, amikor két civil ruhás rendőr jött, és engem Edit nővérral együtt, bevitték a kapitányságra. – Miért lett maga apáca? – Miért lett maga rendőr? – Még szemtelen is! – Kitoloncoltak, azaz kaptam egy tolonclevelet, amely így szólt, ezt ma is fejből tudom: „A belügyminiszter bajtárs szigorúan bizalmas rendelete alapján, mint az angol kisasszonyok rendjének tagját, a

pilisligeti irgalmas nővérek rendházába kell toloncolni. Eltoloncolás oka: kihúzva."

Fölvittek egy dzsippel a déli pályaudvarig. Nem volt vonat Pilisligetre. Szomjasak voltunk, és nem adtak vizet. Ekkor megállt egy zárt rabszállító kocsi, amelyben két-két ember volt összebilincselve. Ezzel éjszaka fél 2-re értünk Pilisligetre. Szakadt az eső, és nem találta oda. Végül egy apáca mondta meg, merre kell menni. Becsöngettek egy házba, csuromvizesek voltunk, egy váltóruhám volt. Egy kis szobában töltöttük az éjszakát. Reggel a portán találkoztunk a főnöknőnkkel. Utána elhelyeztek bennünket a házban egy teremben, amelynek a padlójára szalmát szórtak, arra pokrócot terítettek – ez volt a szállásunk. Ott újra fel kellett venni a rendi ruhát. Máter Sipos tornatanárnő szabadlábon volt, ő hozta el Városlődről a ruhánkat. Kb. ötszázan voltunk ott, különböző rendbeliek. Nem engedtek be senkit 3 napig, de később rájöttek, hogy nehéz ellátni ennyi embert, s már jöhettek a rokonok, hozzátartozók. Az épületben az Irgalmas Nővérek elfekvője volt, ott segítettünk, ahol és ahogyan tudtunk. Misére is elmehettünk, de rendi ruhában. Minden héten bejött egy rendőr, és felajánlotta: aki 3 pontot aláír, az elmehet.

– *Mi volt ez a három pont?*

1. A Rend kötelékéből kilépek, 2. az előljáróival szakítok, 3. állami állást vállalom. Összesen két szegény gondozónő írta alá, öregeskék voltak. A főnöknőt minden éjjel elvitték, és reggel hozták haza. De soha nem mondott semmit, csak azt: Ne kérdezzetek... Öt hete voltam már ott, amikor az egyik nap nem jött egyetlen jármű sem az utcába, s egyszer csak teherautók kezdtek felsorakozni. Először az öregeket, majd a fiatalokat tették fel. Elindultunk. Hajnal felé egy igazi nagy harang hangját hallottuk meg. Na, ez egy nagy hely lehet, mondtuk – s ez volt Zirc. Két hétig voltunk ott. S akkor megjelenik a főnökünk, Katona Lajos esperes úr napszemüvegben. Fiaim, öltözzetek át! – De mi nem írunk alá semmit! – Nem kell! – magával vitt minket taxival Veszprémbe. Innen, aki tudott, hazament. Editnek és nekem sem volt hova mennem. Veszprémből vonattal mentünk tovább. Az a járat soha nem állt meg Városlődön, az esperes úr kérésére akkor megállt. Még azelőtt, mielőtt elvitték, megbeszéltem egy idős nénivel a faluban, hogy ha majd egyszer visszajövünk, akkor harangozzon. És akkor harangoztak. Addigra már tele volt a templom. Edit nővér az orgonához ült, mindenki sírt és hálálkodott. Attól

kezdve, 1948-tól 1987-ig egy főnökünk volt Editel, Katona Lajos kanonok úr, a haláláig.

– *Milyen volt a „civil” élet?*

Városlődön cudar világ volt. Német katonák voltak elszállásolva a háborúban, ezért az amerikaiak kétszer mentek végig a falun szőnyegbombázással. Volt olyan nap, – és ez 1945. március 25-e, Gyümölcsoltó Boldogasszony napja –, hogy 150 halott volt. Amikor a háborúnak vége lett, s mire minden rendbe jött, akkor következtek az 1956-os események. Ekkor bevásárolták az esperest a kitelepítési bizottságba, pedig nem akarta, mert nem tudott ügyse segíteni. A svábokat kitelepítették, a felvidékieket be. A szomorú az volt, hogy akik valamilyen ok miatt mentesültek a kitelepítés alól, azok sem maradhattak az otthonukban, őket is kitették a házukból.

1959-ben Városlődről Kiskanizsára helyezték az esperes urat, ahova követték Editel együtt. Edit zongoraórát adott, 40 fős énekkart alapított. Látszólag jól mentek a dolgok, de akkor az esperes urat rendszeresen feljelentgettek. Kétszer is behívták az ÁVH-ba (Államvédelmi Hatóság), hogy jobb, ha eljön. Akkor elhelyezték a veszprémi Várba. De nem akart oda menni, „kövek közé nem megyek meghalni”, mondta. Ekkor jött a futár, hogy meghalt a plébános Somlóvásárhelyen, s inkább ide kérte magát. Átköltöztünk Somlóvásárhelyre. Szörnyű állapotok voltak ott, összenőttek a diófaágak a fűvel, a pincében több ezer liter megecetesedett bor. A hordó teteje szőrös volt, s amikor kiengedték belőle a bort, összeroskadt a hordó.

Kiskanizsán is, Somlóvásárhelyen is sokat

Katona Lajos atyával és Edit nővérrrel Felsőörsön, 1985

kellett dolgozni. Nagy szőlőültetvényünk volt a hegyen, ami főleg az én feladatomból volt. Nehéz volt a Somlón, két ember után vittem a permetlevelet, mert már nem győztek kapál-

ni. Somlóvásárhelyen 14 évig voltunk, ennek a filiája volt Borszörcsök. Főnökünk, Katona Lajos esperes úr könyvbúvár lévén sokat olvasott. Művelt volt és nagyon szeretett bennünket. 1980-ban volt Somlóvásárhelyen az aranymiséje. A kanonok a következő évben, nagycsütörtökön agyérgörcsöt kapott. Bevitették a kórházba, lebénult. 1972-ben Edit nővér nyugdíjba ment, s vettünk Felsőörsön hármán egy kis házat. 60 km-es távolságról építkezünk. A ház megvan, most 4 szoba erkéllyel. S akkor jött az egyik szomszéd, átellenből, hozott 40 tő szőlődugványt, Zalagyöngye... – Te jó ég, hogy bírok majd ezzel a szőlővel?! ...

Felsőörs volt Katona Lajos esperes úr első káplán-helye és ott is halt meg 1987-ben. Felsőörsön lett eltemetve, az első főnöke mellé. 84 éves volt. 1993-ban visszakérültünk Edit nővérral Veszprémbe, a templomba, azóta itt élnek.

Apolka nővér végigvezet a házrészben, ame-

Edit nővérral és Matild nővérral a Regina Mundi oldalkápolnájában, 1997

lyet a rendház visszkapott az iskolától. A régi kápolna helyén lévő két tanteremből építettek át egy lakrészt, galériát is kialakítottak. Beszélgetésünk alatt sokszor csörög a telefon, - egyszer a vonalas, máskor a mobil, amelyeket rutinosan lerendez, bejön egy tévészerező beállítani a csatornákat, egy asztalos mester végzett a munkával, megebédelti, érkezésemkor éppen Kozett nővér Olaszországból búcsúzkodott, s távozásomkor egy segítője érkezett az iskolából, aki a piacra viszi a nővért virágért – ez rendszeres pénteki elfoglaltság. Apolka nővérnek nem okoz gondot a váltás a sokféle ügylet között: gondoskodik, hogy süttivel, ásványvízzel elfoglaljam magam, amíg intézkedik a betoppanó ügyekben. Két alkalommal jártam nála az interjúhoz. Először végigmesélte az életét, fáradhatatlanul, tele megrendítő történetekkel, másodsor pedig a jegyzeteimből leírt szöveget néztük át, javítottuk. Apolka nővér a nagy

TÓTH ZSUZSANNA SÁRA: ÉLETÜNK ÁLLOMÁSAI

A lét és nemlét kapujába,
hol csak terád figyel a bába,
s mindenki boldog, hogy érkezel,
mindenki szívében vár egy hely:

ez az **első állomásod** itt,

a család a jövőbe tekint;

tervezget, hogy sikeres leszel,

szüleidnek kedvére teszel.

Második állomás már nehezebb

mutatod személyiségedet,

iskolás vagy, bár még szót fogadsz,

de az ellentét egyre makacsabb.

A **harmadik állomás** a matura,

érett lettél, de nem magad ura.

Nehezen fogadod a kritikát,

ilyenkor kell egy igazi barát.

Negyedik állomás a szerelem:

boldogság, öröm ül a szíveden;

tervezed a jövőt, a munkádat,

gondtalanul szereted a társad;

de megtorpanasz; gondolkodni kezdesz,

párválasztást egy életre tervezz!

ötödik állomáshoz érkeztl,

mindenben sokkal komolyabb lettél.

Szülődre gondolsz: fogta a kezed,

Anya és Apa mindig segített.

Kell a tanácsuk! Kell igen nagyon!

Tapasztalatuk igazi vagy.

- Megfogadod, vagy mégis mást teszel?

Vállalva, hogy boldogtalan leszel?

S ekkor jön a **hatodik állomás**:

Szüleid mondanak érted imát,

Szíved te is az Úrhoz emeled,

már jól ismered a keresztert;

de megkaptad a szép gyermekáldást,

vele az örömet, aggódást;

szépen alakul családod élete,

de havasodik fejednek teteje.

Felnőttek lettek a kis gyerekek,

s elvesztetted jó szüleidet.

Beköszöntött a **hetedik állomás**,

erőd fogy, fáradt vagy bizony nem vitás.

Párod is elmegy. Veled is ez lesz,

de ekkor megérkezik: a „KEGYELEM”!

Imára kulcsolod reszkető kezed,

mert érzed és tudod, itt az ISTENED!

GYERMEKKORI EMLÉKEIM CSATÁRRÓL KÖVÁRI LÁSZLÓNÉ

Csatárhoz nagyon sok emlékem fűz,
mert 2 éves voltam, amikor odaköltöz-
tünk.

1934-ben is nagy volt a munkanélküli-
ség. A márkói hegybirtokosság felajánlotta
édesapámnak a hegyőri állást Csatáron és
mivel nem volt választási lehetősége, kény-
telen volt elfogadni. Csatárra költöztünk,
ahol nem volt se villany, se víz – víz még ma
sincs. Édesanyám a templomot gondozta, és
naponta háromszor harangozott. A templom
környékét is rendben tartotta és ezért a püs-
pökségtől kapott évente valamennyi jára-
dékot. Két tehenet tartottunk, vízáért ezek-
kel mentünk a Tekeres forráshoz. Szüleim
két nagy hordót tettek a szekérre és befog-
ták a teheneket. A szántóföldön megtermett
minden, amire szükség volt. Én egész nap
csatangoltam a hegyen. Testvérem még nem
volt, gyerekekkel csak a búcsúban találko-
ztam. A szomszédban volt egy kastély. Akkor
már egy márkói család tulajdonában volt, de
az 1800-as években Pribék István veszpré-
mi kanonoké volt. Úgy mesélték, hogy éle-
tének nagy részét ott Csatáron töltötte. Na-
ponta misézett a templomban. Az irgalmas
nővéreknek is volt egy telkük a szomszéd-
ságban. Volt egy kis szőlőjük is, és egy kis
lovaskocsival jöttek föl, amit az idős Józsi
bácsi hajtott. Ő a veszprémi rendházban
dolgozott. Amikor láttam, hogy ott vannak,
mindig lementem hozzájuk, de nagyon fé-
lénk voltam, féltem mindenkitől. A nővérek
„kis vadvirág”-nak hívtak. Lakott a szom-
szédunkban egy öreg bácsi. Szabó Lőrinc
volt a neve. Nagyon sokat mesélt Csatárról.
Azt is ő mesélte, hogy egyszer Pribék ka-
nonok úr kutat ásatott a kastélytól 500 m-re
a völgyben. A kútürök leástak 40 méterre.
Amikor végeztek, jött egy nagy felhősza-
kadás és megtellett a kút vízzel. Azonban

Családi képelsőáldozásomkor, a tragikus sor-
sú kisöcsémmel, Jancsikával
másnap egy csöpp sem volt benne. Be kel-
lett temetni a kutat. A kastélyt az 1930-as
években a márkói Szauber Jakabéé volt. A
kisfiuk egyidős volt velem. Amikor nyáron
feljöttek a szőlőbe dolgozni, mi ketten a Ja-
kabbal játszottunk egész nap. Akkor beme-
hettem a kastélyba is. Már nem tudom hány
szoba volt, de én több szobára emlékszem.
A falakon selyem tapéta volt, ami piros,
kék, sárga és még ki tudja hányféle színű
volt. Lehet, hogy csak a gyermeki képzele-
temben, de úgy emlékszem, hogy a falakon
pálmafák, hajók, tenger, gyerekek gyönyö-

Csatári búcsú 1970 körül. A képeket Debreczenyi Jánostól kaptuk
a Veszprémi Kaleidoszkóp gyűjteményébe

Kishúgommal, Klárikával

rű ruhákban, gyümölcsök tálakban. Ilyent én sehol sem láttam, hiszen mesekönyvem sem volt. A Jakab siettetett, mert az utolsó szobán tapétaajtó volt, onnan nyílt egy sötét folyosó. Bevezetett majd becsukta az ajtót és ijesztegetett. Huhogott, brummogott én meg úgy féltem. A folyosó nem lehetett hosszabb 10 méternél, de azt hittem, sohasem érünk ki. Egyszer csak kinyitott egy ajtót, világos lett és egy nagy konyhában voltunk. A közepén egy hatalmas tűzhely volt. Sok nagy edényre emlékszem. Onnan nyílt a pince is, ami hosszú volt és sok nagy

hordó volt benne. Ahányszor csak bemehettem, mindig nagy csodálattal néztem körül. Most visszagondolva 70 egynéhány év tálatából olyan hihetetlennek tűnik!

Minden évben a csatári búcsúk tavasszal és ősszel nagy ünnepnek számítottak nálunk, amit egy mai gyerek meg sem ért. Egész évben csend van, alig látni embert, és akkor jön a búcsú hete. Pár nappal előtte jönnek a sátrasok, hogy jó helyet fogjanak ki. Akkor még a templom körül voltak a sátrak. Szombaton már megérkeztek az első proceciók (azaz processziók, egyházi körmenetek - a szerk). Nagyon messziről és gyalog jöttek. Egész éjjel a templomban imádkoztak és énekeltek, de reggel indultak is haza. Volt olyan év is, hogy egész nap esett az eső. Szombaton este bőrig ázva értek ide. Édesanyám befűtött a rakott sparhejtbe és egész éjjel szárogatta a ruhájukat. Adtunk nekik száraz ruhát, hogy éjjel tudjanak imádkozni a templomban.

Vasárnap délelőtt jöttek a közeli falvakból gyalogosan a zárándokok. Elöl, jöttek a gyerekek, ők vitték a zászlókat és a keresztet. A nagy kereszt előtt megálltak és énekeltek. Akik a sváb falvaikból jöttek, azok németül énekeltek. Márkó, Bánd, Fajsz, Hidegkút, Barnag, Kislód. Minden falut nem tudok felsorolni, de nemcsak a sváb falvaikból jöttek. Nekem a legkedvesebbek a fajsziak voltak, ők a rokonaink. A Janka néni mihozzánk tette be a kosarát és mise után hozzánk jöttek be beszélgetni. A kosárban sok finomság volt, amit aztán minden elfogyasztottunk. Utána a sátraknál vásároltak. Vittek ajándékot az ott hon levőknek is. Minden gyereknek a nyakában több rózsafüzér lógott, amit a bábosoknál vettek. Volt kegytárgy árus is. Ajándékot az asszonyok ott vásároltak a keresztgyerekeknek. Volt ott vattacukor, báb-huszár, selyem-

Spengler Teréz 17 éves menyasszonyként

cukor, zsákbamacska. Aki megszomjazott, vehetett marcot. De sörös sátor is volt. Míkor végeztek a bevásárlással, indultak a keresztelhez elköszönni. A gyerekeket nehéz volt a sátrakból elcsalni. Gyönyörű énekekkel búcsút vettek a Szűzanyától és Szent Fiától, és egymás után indultak haza a proceciók.

Minden proceció jöttére és hazaindulásakor édesapám a templomban harangozott, mind a két haranggal egyszerre. Mivel volt italos sátor is, estére több ittas ember dülöngélt a sátrak között.

A búcsú másnapján összejártam a sátrak helyét és találtam sok csillogó csecse-becsét, amit otthagytak. Értéke nem volt, de én nagyon örültem neki. A következő számban folytatom.

KÖSZÖNET A JUTASI ÖRMESTER TÚRA SEGÍTŐINEK

Május 28-án került a Jutasi örmester túra hetedik megrendezésére. 2005-ben kezdtük, s milyen sokat változott azóta a 30 km túra útvonala!!! Az elhanyagolt Benedekhegyet a kereszttel felújították, a lepusztult, elhagyatott Várvölgyet és a Betekints-völgyet, régi Vidám-parkot parkosították, a Rab Mária forrás kezdí visszanyerni régi fényét, Csatár-hegy varázsos hangulatát kezdik felfedezni, a jezsuita templom és a görög apácakolostor-rom megújult. Felkapott hely lett az útvonal mára – nemcsak a turisták, de a veszprémiek is megbecsülik. A túra eredeti célja a méltatlanul mellőzött és elhanyagolt értékes veszprémi helyek megismertetése volt. Úgy gondoljuk, szerénység nélkül, hogy a kedvező változásokhoz mi is hozzájárultunk!©

Hosszú sora van a közreműködőknek, segítőknek, akiknek köszönhető, hogy érdekes, tartalmas és hangulatos túrát sikerült hét alkalommal megrendeznünk. Jövőre már nem rendezük meg a túrát – hiszen elvégezte a feladatát!

Mindazoknak, akik e hét alkalommal segítették a túra megszer-

vezését, köszönetet szeretnék mondani. Önzetlen segítségükért kérem Isten áldását további tevékenységükre és remélem, találkozunk velük az új feladatokban! Szép volt, fiúk – szép volt, lányok!

Rácz Katalin

2011-es túra pontőrei így emlékeznek vissza az idei túsára: Angyal Lászlóné Hóbe Ildikó (Tűztorony, Dubniczay palota):

Számomra mindig örömteli elfoglaltságot jelent a túra megrendezése. Legnagyobb élményt az a kisfiú okozza, aki az indítás előtt fél órával ott toporog a start állomáson, ahol még minden a feje tejező áll, és ragaszkodik hozzá, hogy Ő legyen az egyes sorszáma induló. Amikor először jött, olyan kicsi volt, hogy még nem tudott írni, anyukája töltötte ki helyette a jelentkezési lapot. Akkor olyan fáradtan ért a célba, hogy alig tudott megállni a lábán, de teljesítette a távot. Magamban Veszprémi Nemecseknek hívom. Nekem nem a bicikli-csodák, nem a menő felszerelések, és még csak nem is a más városokból érkező hivatásos túrázók jelentik a túra nagyszerűségét, hanem ez a szerény kisfiú, akire méltán büszke lehet az egész város. Köszönöm neki.

Rab Mária-forrás ellenőrző állomás

Palla György (Rab Mária forrás):

A Rab Mária forrás előtti árnyas fák lombkoronája sok-sok vízcseppel felfogott a szemerkélő esőből, de az esőkabátokra szükség volt. Korláttal ellátott fahídon lépdelték át a túrázók az ellenőrző állomásra, pecsételésre, rövid megállásra. Megnézték a kegytárgyakat, a gondozott virágokat. Egy huszonéves hölgy elmélyülten imádkozott. Olvashattak a kegyhely történetéről, és az akna-fedlap alatt látható volt az elapadt forrás ürege. Dolomitkövek között néhány deci esővíz árválkodott. Az ügyesebb gyerekek 8-10 békát számolhattak meg ebben a szűk élettérben. Az elapadás oka eldugulás, de inkább vízszint-süllyedés lehet. TALÁN lehetne vizet nyerni a dolomit ásásával /2m/ vagy fúrásával /5-10m/. Nagyobb gép helyszínre szállítása nehéz. Időszakos, kis vízhozam esetén TALÁN egy Norton kút / kézi fogantyús/kialakítható lenne!

Remélhetőleg a későbbi túrázók forrásvizet is találnak, és a kegyhely is épül-szépül!

Béka a dolomit-kövek között

VESZPRÉMI KALEIDOSZKÓP – CSALÁDI FÉNYKÉPEK GYŰJTÉSE

Rácz Katalin

Azt tudjuk szeretni, amit ismerünk... Ismerjük meg Veszprémet – de melyik Veszprémet? Hiszen az én gyerekkorom Veszprémje különbözik attól a várostól, amelyben a gyermekeim felnőttek, s szüleim ifjúságának Veszprémje is egészen más volt.

Veszprém huszadik századi története valószínűleg hasonló a többi kelet-európai városokéhoz annyiban, hogy a 2. világháború pusztítása után a szocializmus romboló és értetlen átépítése tette tönkre a régi város-szerkezetet, s a régi város köré aránytalanul nagy lakótelepek nőttek ki a hetvenes évektől.

Veszprém sorsa azonban sokkal tragikusabban alakult, hiszen a régi történelmi belvárosának több mint egyharmadát lebontották. Nem tudok másik magyar várossal, amely ilyen mértékű veszteséget szenvedett. Az eddig összegyűjtött veszprémi családi fényképek, - amelyek eltérnek a korabeli hivatalosan terjesztett, népszerűítő városképektől – hitelesen dokumentálják azt a szívszorító városrombolási folyamatot, amely négy évtized alatt a régi kiegyensúlyozott virágzó belvárosából ékességeitől megfosztott, leamortizálódott, elnéptelenedett, csonka utcákat „formált”.

1975 előtt készült képeket gyűjtünk. Akkor még ritkaságnak számított a fényképezőgép, s a fényképezés művészet volt, s mivel az utazás is nehezebb volt, egy-egy fénykép jelentősége is sokkal nagyobb volt, mint manapság, hiszen értéket mutatott fel vagy közvetített.

Ezért határoztuk el a családi fényképek gyűjtését, amiben a Veszprém Megyei Levéltár segítő kezét nyújtotta – nélkülük nem is valószínűsíthető volna meg. A gyűjteményt sokféleképpen fel fogjuk használni, közzé tenni: kiállításokon, kiadványokon, a levéltár honlapján keresztül: www.veml.hu.

Veszprémi Kaleidoszkóp

Amely minden képe egy történet, s ha nem ismered, akkor most itt van a történet.

a HÉT DÖMÖ
Hagyományőrző és Kulturális EGYESÜLET

Veszprémben készült családi fényképek gyűjtését és feltárását kezdeményezi

Olyan 1975 előtt készült fotókat várunk, amelyen veszprémi házak, középületek, terek, lebontott városrészek és az ott élő családok láthatók, vagy korabeli veszprémi eseményhez kapcsolódnak.

A kiválogatott képekből a Veszprém Megyei Levéltár szakembereinek segítségével tematikus táblákat állítunk össze. Egy-egy helyszínnel kötődve mutatnánk be a korabeli Veszprém lakóinak életét és életterét.

A kiállítás képeit a belváros érintett helyszínein mutatnánk be az érdeklődők számára.

Ha Önnek vannak régi családi fényképei veszprémi helyszíneken, amelyeknek történetét megosztaná velünk, és digitalizált másolatát a kiállítás rendelkezésére bocsátaná, kérjük, jelentkezzen a következő telefon-számokon:

+36 30 377 8051
Rácz Katalin,
a Hét Dörmö Egyesület elnöke
haz.dormo@gmail.com | www.rdc.hu

+36 70 457 7887
Márkusné Vörös Hajnalka,
a Veszprém Megyei Levéltár igazgatója
leveltar@veml.hu | www.veml.hu

Sok szeretettel hívjuk és várjuk a képek kiválogatására, beszakellésre és egy szívélyes beszélgetésre finom kávé, tea mellett...

„Drága gyermekek! Ma Fiammal való egységre hívlak benneteket, nehéz és fájdalmas lépésre.

Bűneitek teljes megváltására és meggyónására, a megtisztulásra hívlak titeket.

A tisztátalan szív nem tud Fiamban és Fiammal lenni. A tisztátalan szív nem tudja a szeretet és az egység gyümölcseit teremni.

FORRÁS-HÍREK APRÓBAN

Május 22. Szentmise

Az „évodnyitó” misét a **Rudi Péter**, a Szent Margit plébánia fiatal káplánja **Léber Mihály atyával** és **Zsebe Attila** diakónussal együtt gyönyörű nap-sütésben tartotta meg kb. 70 hívő jelenlétében.

Július 15-16 Virrasztás

a Kármelhegyi Boldogasszony tiszteletére a Csatári kápolnában

Hol is lehetne nagyobb égi segítséggel imádkozni Veszprém kereszténnyé válásáért, mint ezen a helyen?

Egész sokan éreztük ezt így, hiszen összességében, az óras váltások miatt közel százan fordultunk meg a kápolnában, s kb. tízen virrasztottuk át az egész éjszakát. Volt abban valami különös, hogy miközben a városban az utcazene fesztivál eseményeitől voltak hangosak és zsúfoltak az utcák, egy maroknyian a város fölötti csöndes kápolnában gyertyafény mellett fohászkodtunk Istenhez, Szűz Máriához, hogy Veszprémben erősödjön a kereszténység. Ez az imaszándék természetesen adta magát azok számára, akik megismerték az ima erejét. A szívből jövő önzetlen imádkozás valódi munka és erőfeszítés; a képzelet és akarat irányítása az Úr felé. (Képek a 32. oldalon)

Július 18.

Gyöngyök útja zarándoklat fogadása Csatárhegyen

Az idén 8 fővel érkezett Veszprémbe **Gáll Zsófi**, a **Via Margaritarum** egyesület alapító vezetője. **Kővári Teri** néniével, **Zsámboki Zolival** vártuk a kápolnában a zarándokokat és Teri néni palacsintájával és finom pörkölttel vendégeltük meg őket a Barlangászok Kutatóházában, amelyet **Nagygyőri Bertalan** tett idén is komfortossá a számukra. Köszönet érte minden segítőknek!

Július 30. Részvétel a Rab Mária

Erdőbirtokossági Társulás közgyűlésén

A RM EBT meghívására, ahol lehetőséget kaptam arra, hogy ismertessem a Rab Mária forrás történetét a tulajdonosokkal. Kértem a társaságot, hogy jelöljenek ki egy delegációt, akikkel tárgyalhatunk a forrás körüli ügyekben.

A közgyűlést követően **Finta Lajosné Nellytől**, az erdőbirtokossági társulás elnökétől kaptam egy üzenetet arról, hogy a társulás által felajánlott megvételi ár 4 e Ft/m².

Augusztus 5-12 Részvétel a lengyel zarándoklaton Czestochowába

Hárman indultunk el Veszprémből és egy nehéz, de gyönyörű élménnyel gazdagító zarándoklaton vehettünk részt. Példát láttunk a lengyelek hétköznapijaiban is megélt mély hitére, s a kapcsolatokat erősítő, szeretethullámként terjedő több évszázados zarándokmozgalomra. (Bővebben: a 29. oldalon)

Augusztus 19-20. Virrasztás a magyarságért a Csatári kápolnában

Nem telt el csak pár nap a júliusi virrasztás óta, amikor többünkben felmerült, hogy ezt folytatni kell még ezen a nyáron. Így országalapításunk nemzeti ünnepe előtti éjszakán már az egész magyarságért virrasztottunk.

(Képek a 32. oldalon)

Szeptember 3. Szentmise

Szécsi Ferenc atyával a Rab Mária-forrásnál. Már 10 órától szivárogtak a hívek a völgybe és nagyon szép számú közönség gyülekezett százas nagyságrendben. Ferenc atya segítője **Rudi Péter káplán**, aki idén már másodszor szolgál a Rab Mária-nál. Kisboldogasszonyról szolt a szentbeszéd, s arról a jubileumra világított rá az atya, hogy éppen hetven évvel ezelőtt tartotta itt a Jutasi altisztképző intézet az első ünnepi szentmiséjét 1941. szeptember 8-án.

Veszprémi Kaleidoszkóp

– veszprémi családi képeslapok gyűjtése

Ez év áprilistól a **Veszprém Megyei Levéltárral** közösen elkezdtek a veszprémi családi fényképek gyűjtését. (Bővebben a 27. oldalon)

ADOMÁNYOZÁS

Adományokat elfogadunk e kiadvány nyomtatására és a Rab Mária-forrás felújításának javára.

Számlaszám:

Hét Domb Hagyományörző
és Kulturális Egyesület

UniCredit Bank:

10918001-00000029-63600002

Május 28. Jutasi őrmester túra

Hirtelen lehűlt levegő, csepergő eső indította az idei túrát. Az ideális start-helyszín, a veszprémi pantheon udvarról a kapualjba kellett húzódnunk, s a hideg láttán többen is megtorpantak az indulásnál. A szentmise a helyorségi templomban **Szécsi Ferenc atyával** és a légierő-zenekar közreműködésével gyönyörű volt annak a huszonvalahány embernek, aki fél nyolcra odaért. A száz induló majdnem meglett az idén is – 91 fő – köztük sok visszatérő „őrmesterünk” tette meg idén is a 30 km-t. Az útvonalban idei érdekesség, hogy a Fenyves utca helyett a Séd partján vezetett a hangulatos patak-parti kertek-világ mellett – ahol Veszprémnek egy új arcú-lata van épülőben.

Pár fő kivételével hiánytalanul megérkezett mindenki, akik az esős idő ellenére remekül teljesítették a próbát. (Bővebben: 27. oldal)

JÚNIUS

Hamrik János kőfaragó mester már egy éve kíséri figyelemmel a forrás körüli eseményeket, javaslatát, véleményét megírta a 2. számban.

Idén hozzáfogott és feltárta a forrás mögötti régi grotta alapfalait. Az előkerült márványtáblácskát példaszerűen rendbe hozta, felújította.

Július 2. Szentmise

Vasáros József atya a Rab Mária forrásnál 90 hívő jelenlétében, a **Sarlós Boldogasszony** ünnepét méltatta szentbeszédében. Concelebrált **Ebele Ferenc atya** Magyarpolányból.

ZARÁNDOKLAT CZESTOCHOWÁBA

ZSÁMBOKI ZOLTÁN

Veszprémből hárman vettünk rész augusztus 6 és 11 között azon a zarándoklaton, amit a Hét Domb Egyesület új tagja, Ebele Ferenc atya magyarpolányi plébános kísérője, Gazdag-Hegedűs Béla ajánlott: a czestochowai Fekete Madonnához.

A magyar zarándok csoport

Ez a galgahévi szalvatoriánus atyák szervezésében indul már ötödik éve. A bielsko-bialai fiatal lengyel iparváros egyházközségének, boldog II János-Pál pápáért tartott XX. jubileumi -, zarándoklatához csatlakoztunk. (A lengyelek több mint 90%-a vallásos.) Az 1500 fős lengyel „tenger” megbecsült része voltunk 35-en magyarok, az 5. csoport alosztályaként. Egymást váltogatva büszkén hordoztuk a nemzeti lobogónkat és a Salvator Hungary címerünket. Szaniszló és Robert Magyarországon élő szalvatoriánus szerzetes atyák vezették a csoportunkat.

Zengjen a gitár, szóljon az ének!

Vittünk egy erősítővel kombinált hangszórót is, (az 5. lengyel csoport „4 hangszóró hosszú” volt). Bizony fontos szerepe volt a felerősített hangoknak: a gitáros énekeknek, az imáknak, zsolozsmáknak, rózsafüzéreknek, elmélkedéseknek, szentbeszédnek. Kísérő atyáink, Szaniszló és Robert atya „pásztorkodása” a csoportot és lelkeinket egyben tartotta és felemelte.

Forgalomirányítók és papok pásztorkodása biztosította számunkra a fizikai és lelki dimenziókban a biztonságos utat.

Végig kitartott a hallelujázó hangulat, még a szemerkélő eső sem vehette el a pihenőhelyeken táncos kedvünket.

Őt nap alatt, mintegy 160 km-t gyalogoltunk.

Szállásaink kolostorban, plébánián, iskolában, kolégiumban, tornateremben és egyszer egy családnál voltak. (A lengyel vidéken több generáció él együtt, s így elfértünk egy családnál 35-en.) Általában háromszor tartottunk pihenőt naponta. A helybeliek teával, kávéval, süteménnyel, ebéddel vendégül láttak bennünket. Gyakran kaptunk frissítőt az út menti házak lakóitól is. Sokan-sokan integettek. Úgy tartják, hogy a zarándok szívében elviszi az integetők áldását a szenthez.

Bevonulásunk a Jasna Gorára, a „Fényes Hegyre” szíveinket mennyei dicsőséggel csordultig töltötte. A kegyhely előtt az előjárók köszöntöttek minket, a várban szenteltvíz permetet kaptunk. Azután a csendes tömegbe vegyülve elvonultunk a kegykép előtt. Részt vettünk a szabadtéri misén több ezer zarándokkal együtt. Az oltár a várfal fölé kinyúló függő teraszon állt, - amit még a pápa-látogatásra építettek. Fehér habitusba öltözött papok, mint angyalok serege hozta le a földre a „mennyei kenyert”.

Zarándokrádió missziós küldönkiadása

A mise után is folyamatosan érkeztek a zarándokok késő estéig. Bent a templom mélyén sokan választották a csendes magányt a Fekete Madonnával, a szentségimádásban. Másnap reggeltől újabb és újabb csoportokban érkeztek zarándokok. Énekekkel, táncokkal dicsérve Istent. (Közeledett a kegyhely fő ünnepe: augusztus 15.)

Abban a kiváltságban részesültünk, hogy vezetőink a szalvatoriánus atyák misét celebrálhattak a magyar csoportnak a legfelsőbb szentélyben, a kegykép előtt.

A bevonulás Jasna Gorára

Hódolat a kegykép előtt

A Fekete Madonna szakrális terében megilletődve vettünk részt a szentmisén. ...Itt dobog a lengyel nép lelki szíve, ahol a magyarokat is szívesen látják.

A zarándoklat véget ért, megérkeztünk a szenthez...

Önmagunkat legyőzve, őszintébben, tisztább szívvel mondhattuk el közös imáinkat Istennek.

„Mondjátok el hangosan kéréseiteket !..” – Talán ez volt a zarándoklat csúcspontja, de nem mindenkinek jön a szó ilyenkor a nyelvére. S ekkor újra felhangzott az atya zengő hangja:

Magyar szentmise a kegyképnél

„Mondjátok el magatokban azokat a legfelsőbb kéréseiteket, amit nem tudtok hangosan kimondani...”

Mi a legfelsőbb kívánságom? „- villant át rajtam, és teljesen kiüresedettnek érzem magam Isten előtt.

Csak egy igaz vágyam lehet: Töltsd be az én ürességemet Istenem! – tovább nem mondhatom...

Rövid séta és búcsúzkodás után az utunk hazafelé visz.

Már itthon teszem hozzá ezt a mondatot: A Lélek éltet, (a többi rajtam áll.)

VESZPRÉM EMLÉKHELYE, A SZABADTÉRI MÁRIA-SZOBROK EGYIKE HORVÁTH ELVIRA

Már több szerzőnk szólott különböző aspektusokból a Dózsa György úton, a Szent István-Völgyhídra vezető útszakasz nyugati oldalán a sziklában egy kisméretű fülkében elhelyezett Szűz Mária-szoborról.

Ez nekem is – mint aki Veszprémbe született –, felejthetetlen emlékként maradt meg a gyakori kirándulásaink olyan helyének, amelyet mindig útba ejtetünk. Szerettem édesapám változatos meséit. Minden helyről, épületről, szoborról, romról volt valami közlendője. Bár féltem átmenni a Viadukton, mondván, közel van a járdához. Az apukám megnyugtatót látta, hiszen megálltunk a Mária-szobornál egy fohászra, ő vigyáz rád. Fogjuk egymás kezét, nem lesz semmi baj. Majd elmesélte a híd építésének a történetét, amely tragikus eseményekkel is együtt járt. Csak az nem hagyott nyugodni, miért nem azzal kezdték az építést, hogy elhelyezték vol-

na a munkásokra vigyázó Mária-szobrot. – Mert nem a szobor vigyáz az emberekre, hanem az, akit ábrázol. – volt a válasz.

Azóta igyekeztem tüzetesen utánanézni az eseményeknek. Igaz, az eddig e témában olvasott írások, cikkek mind tartalmaznak tényeket, egyéni hatásokat, s az ezek által a szerzőkben kialakult érzéseket. Gy. Lovassy Klára: A veszprémi Szent István Völgyhíd című írást is olvastam a Bősze Ferenc: A Séd völgye Veszprémbe című kiadásában. Ennek a 45. oldalán ez áll: „A völgyhíd építése során hárman szenvedtek halálos balesetet: Neumayer László 16 éves, Nagy Sándor 23 éves és Karli Ferenc 21 éves munkások. Emléküket a sziklafalba vésett szoborfülke és Mária-szobor őrzi.” Az anyakönyvi adatok között is szerepelnek. Neumayer László veszprémi 16 éves lakos 1936. október 6-án egy karbidlámpa felrobbanásakor sérült meg. A kór-

házba szállítás közben a mentőben meghalt. Nagy Sándor veszprémi 23 éves és Karli Ferenc sólyi 21 éves lakosok 1937. január 30-án úgy vesztették el életüket, hogy az állványzatról leestek, s koponya és lábtörést szenvedtek.

Az ő emléküket őrzi a mára már újra és újra pótolta Mária-szobor, az ennek elhelyezésére készített sziklafalba vésett kék háttérű fülkében.

Jelenleg a gyermekeink, az unokáink is rácsodálkozhatnak a nem megszokott helyen álló szép Mária-szoborra. Felvetődik bennük is a kérdés, miért éppen ide helyezték el? Mária pedig vigyáz az arra közlekedőkre, s éberen tartja az emlékeztést a veszprémiekben. Végül is az elődeink nem kis áldozat árán alakították, szépítették városunkat olyanná, amelynek a megőrzésén dolgozunk ma is.

Tóth Szabolcs Töhötöm:

RAB NÉPEK FUTÁRA

Negyven évvel ezelőtt, 1960 októberében 360 kilométert futott Serényi István, hogy Washingtonban átadhassa az akkori alelnöknek, Nixonnak a rab nemzetek üzenetét. Két évvel később San Franciscóból New Yorkba gyalogolt: trikóján 5400 kilométeren át viselte a „Freedom for Hungary”, Szabadságot Magyarországnak!

A Viadukt Szűz Mária szobra

feliratot. New Yorkban 1959 őszén történt, hogy bekötötték a Szabadság-szobor szemét. Miss Liberty fejére fekete selyemkendő borult, a fátylat mérnöki precizitással megszerkesztett acélháló rögzítette. Az ENSZ-be látogató Hruscsovot köszöntötte így Serényi István. Az egykori magyar távfutóbajnok ekkor már három éve élt az Egyesült Államokban, és tettével egy csapásra hírnevet szerzett új hazájában. – Ezt bűn lett

volna nem kihasználni – jegyzi meg a Magyarországot 1949-ben politikai okok miatt elhagyó sportoló, újságíró. Az amerikaiaknak nem kell sokat várniuk arra, hogy ismét Serényi Istvánról olvashassanak a lapokban. 1960. október 16-án New Yorkból Washingtonba fut. Nyolc nap alatt tesz meg 360 kilométert, nyolc egymást követő napon lefutja a maratoni távot, hogy a Fehér Házban átadhassa Nixon alelnöknek a rab nemzetek üzenetét és a Magyarországot 1956-ban és az első világháború után Trianonban ért igazságtalanság hírért. Ez utóbbi miatt – legalábbis így gyanítja Serényi István – kellett elszemvednie azt a merényletet, amikor vízzel töltött üvegpalackot hajított valaki elé, amelynek szilánkjai felsebeztek lábát. – A végére majdnem belehaltam, annyira fáradt voltam – mondja Serényi István, miközben korabeli újságokat terít az asztalra: a New York Times, a Daily News és más vezető amerikai lapok cikkei, amelyeknek fényképein egy elszánt magyar vöröslábbal tapos a New York-i aszfaltot. Remember Hungary, Emlékezz Magyarországra! – áll trikóján öles betűkkel. – Az ön országa szabad lesz – mondta a futónak Nixon, amikor kezét fogott Serényi Istvánnal... A jelek szerint azonban Serényiben még ezek után is maradt szufia. „3400 mérföldet gyalogoltam az Egyesült Államokon át” – haragja az amerikai National Enquirer napilapban a sportoló beszámolójának címe. Serényi István 1962 őszén 75 nap alatt tette meg a San Francisco és New York közötti távot, dacolva a nevadai sivatag hőségével és a Sziklás-hegység hóviharaival. Nemkülönbön a mellette loho-

A Rab Mária Híradó 3. számában közöltük Frick Beatrix cikkét a Viadukt Szűz Mária-szobrának 1997-es helyreállításáról és arról, hogy költségeit a külföldön élő vitéz Serényi István állta. Ki ő, aki évtizedek óta távol él hazájától, mégis szíven viseli szülővárosa ügyeit? Az alábbi, interneten talált írásból kiderül, hogy személyében Magyarország szabadságának rendkívüli nagykövetét tisztelhetjük.

ló újságról fárasztó kérdéseivel, aminek köszönhetően Magyarország nevét két hónap alatt többször írja le az amerikai sajtó, mint az azt megelőző öt évben. „Freedom for Hungary”, Szabadságot Magyarországnak! – állt a sportoló trikóján. Útja során hat pár cipőt koptatott el, a sivatagban kígyó marta meg, a fagyok miatt három lábujjáról leesett a köröm. Így is rekord: Edward Payson 1909-ben felállított csúcsát döntötte meg az Egyesült Államokban klasszikusnak számító távon. Az ekkor negyvenhárom éves Serényi István ezután lesz Magyarország „utazó nagykövete”. Felesége az American Expressnél dolgozott, ahol minden évben külföldi utazás a jutalom: öt földrész 44 országában fordulnak meg, királyok, államférfiak, kormányzók fogadják a magyar sportembert. A ma feleségével nyugdíjas-ként Bécsben élő Serényi István immár negyven éve folytatja csendes diplomáciáját: most, amikor saját elmondása szerint már nincs miért tiltakoznia a nagyvilágban, mivel a magyarság sorsa saját kezében van, az „európai Magyarországiért és a keresztény Európáért” emeli fel szavát.

*A szerző és a kiadó engedélyével
(A Magyar Nemzet
internetes kiadásának
2000. október 1. számából)*

KERESZTJELEK A VÁNDORÚTON

DR. FÖLDESI FERENC

Jelek kísérik életünket, jelek, amelyek segítenek a lehetséges utak közül a helyeset választani, jelek, amelyek hamis ösvényre irányítanak – ha hagyjuk. Egy ilyen jel az út menti kereszt, amely az isteni álláspontot, útmutatást jelzi. Az út menti kereszt irányjelzője nemcsak a naponta mellette elhaladónak, a hosszú utat járó vándornak, de a történelemnek is.

Ma jobbra az útszéli, erdőszéli, mezei jelzőkeresztek: kőkeresztek. Fakereszt csak kevés van köztük. Kidőlték? Elkorhadtak? Vajon eltemették-e legalább némelyiket, ahogyan a régiek tették?

Mindig szerettem ezeket az útszéli kereszteteket, amelyeket az ismeretlen gondozói szintén felöltöztettek vadvirágfonattal, csokrok sokaságával. Új és újabb bálványokat kereső-választó, érdek hajszolta korunk hol van a mezei kereszt egyszerűségétől, a leglényegesebb kereszt-üzenet megértésétől?

Jelkép-e a kereszt? Igen, az! A leggazdagabb szimbólum, a legvalóságosabb tárgy és eszme ma is. Ahogyan a IV. századtól Nagy Konstantin császár és anyja, Szent Ilona korától – s nem csupán a falra festett, hanem a fából készült kereszt a leglényegesebbre emlékeztette az akkori világot.

Mennyi mindent láthattak, tapasztalhattak ezek a kereszték? És mennyi vigasztalást is adtak az előtte megállóknak. Korosak, sokat megért jelképek. Elég csak a talpazatokra vésett dátumot elolvasni. Évszázadok tekintenek ránk, évszázadok történezeit mesélhetnek, ha

TÓTH ZSUZSANNA SÁRA: MEDITÁCIÓ

Ha egyedül vagy, az még nem magány de, hogy hogyan tovább, először talány. Ami eddig színes volt, az szürke lett. Mosolyod szomorú, mint a fellegek. Munkálkodni akarsz - talán az segít? - de semmi sem megy és ez elkésérít. Ólomsúly húzza tagjaid, lassú vagy: nem megy az olvasás, az agyad kihagy: - Ekkor imára kulcsolod két kezed, s az Úr kezébe teszed az életed. Mindent odaadsz, ahogy Krisztus tette, már tudod mily nehéz volt a KERESZT-je! Viszed csendben, - ám az ég alja pirkad - „Ha segítesz másokon egyedül nem vagy” - súgja meleg hangján, fogja a kezéd, s érzed, a szíved szorító jég reped. „Egyedül is van helyed a világban, sok részed volt a földi boldogságban, öröm és bánat - így kerek az élet”, Köszönöm Uram, hogy lehettem vendéged.

meghallgatnánk őket, ha hallanánk őket. Jelek, amelyek tanúi voltak keserves és boldog évszázadoknak, amelyek erőt, vigaszt nyújtottak az előtte elhaladónak, az előtte megállóknak. Szülőfalumban olvasom az egyiken:

Ember emlékezzél, mit cselekedtél.

*Értünk meghalt Krisztus:
irgalmaz nekünk.*

*Hét fájdalmú Szent Szüz könyörögl
érettünk.*

Az évszám 1886. A következő évben nagy csapás zúdult a településre. Soha annyi bánat nem nehezedett a falura, soha annyi könny nem hullott a faluban, mint ebben az évben: elhunyt 228 személy, de ami a legszörnyűbb, közöttük 176 gyermek volt, jobbra 2 és 4 évesek.

Ember emlékezzél.

Ugyanott közadakozásból készült 1908-ban Szent János szobra, amely látta-védte a falut az árvízről. De ki védi meg őket, a jeleket az

emberi butaságtól, a barbárságtól, az emberi rombolástól és a nemtörődömségtől? Elég, ha megnézzük – sajnos egyre több helyen is – a kálvária szobrait, amelyek folyamatosan romlanak, töredeznék.

És vajon mit vettett az egyik utca végén álló keresztben Szüz Mária, aki fej nélkül áll fia alatt, fájdalmas tekintetét csak képzeljük, de testtartása mindent elmond?

Ez a kereszt is mesél. A község legrégebbi jelképe: 1840-ben állították. Átvészelte a viharos évszázadokat, átvészelte a háborúkat, forradalmakat, tiltásokat és tűréseket. Állt és látott, vigasztalt és utat mutatott. Egy éjjel aztán valakinek már nem volt jelkép, már nem vigasztalót látott benne. Valakinek csak egy tárgy volt, amit le lehet rombolni, meg lehet semmisíteni.

Kőkeresztek, amelyek az emberi lelkiismeret lenyomata is.

Ember emlékezzél!

CSATÁRHEGYI VIRRASZTÁSOK KÉPEI

Fényképezte: Zsámboki Zoltán

Kerekes Károly O. Cist. MAI MIATYÁNK

Hajlékainkból kilakoltatott,
Bárányfelhők közé költöztetett
Mi Atyánk, szánd meg e kihűlt csillagot,
S lakóját, aki hűtlen gyermeked!

Nem volt még ennyi testi-lelki szenny;
Fertőzünk földet, vizet, léghetert...
Add meg, hogy boruljon ránk új, tiszta menny,
S így **szenteltesd meg a te neved!**

Minden tekintély, „úrság” megbukott,
Szerződés, eszmény, jelszó mind hamis;
Szentlelked szabjon új törvényt s jogot,
És **jöjjön el a Te Országod** itt,

Hogy ne az érdek s ösztön szabja meg,
hogy öljünk vagy ne öljünk magzatot,
hanem szentnek tartsuk az életet,
és **legyen meg a te akaratod!**

Miképpen mennyben, úgy a földön is.
De ehhez tisztes erkölcs kell nekünk,
Tisztes család és tisztes munka is,
Hogy **add meg mindennapi kenyerünk!**

Elismerjük, hogy bűnösök vagyunk,
Szívünkben ez fertőző vas-tövis,
Ezért száll hozzád esdeklő szavunk:
Bocsásd meg a mi vétkeinket is!

Segíts, hogy tudjunk megbocsátani,
Feledni testvérünk sértéseit;
Csábít a gőg, lidércek százai...
Ne vigy minket a kísértésbe itt!

Erőnk már fogytán, pedig hátra még
A legvégső, legsorsdöntőbb futam:
Fiad hitében hulljunk majd eléd...
Szabadíts meg a gonosztól, Uram!

Atyánk, fiadként rád bízom magam:
Ámen legyen az utolsó szavam!

Rab Mária Híradó

Felelős kiadó: Hét Domb Hagyományőrző és Kulturális Egyesület
8200 Veszprém, Óváros tér 6. | het.domb@gmail.com

Felelős szerkesztő: Rácz Katalin, a 7DE elnöke | raczka@chello.hu | 06/30/377-8051
Javították és a szerkesztést segítették: vitéz Káplán György és Horváth Elvira

ISSN 2062-1337 Megjelenik negyedévente. Az embléma Zeitler Gabriella munkája.

Az újság előállítása költsége: 300 Ft

Hét Domb
Hagyományőrző és Kulturális
EGYESÜLET